

fuzinar

N 224/1991

Leto XXVIII

Ravne na Koroškem, januar 1991

Št. 1

Brevir za železarje

V dolgi dobi samoupravljanja smo z drugimi Slovenci vred tudi ravenški železarji postali mojstri za besedne akrobacije. Ker pa istočasna doba inflacije ni zajela samo denarja, ampak tudi besede, ideje in vrednote, smo se jih preobjedli in nazadnje zanje nekako otopeli. Tu je torej skrit vsaj delen odgovor na vprašanje, zakaj nismo bolj dovzetni za nove besede in nove ideje, ki jih zadnji čas uvajamo v železarni. Toda naj bodo vzroki naši trdobočnosti kakršnikoli že, če bomo hoteli prebroditi krizo, bomo morali sprejeti bridke resnice tržnega gospodarjenja, jih osvojiti ter jih izvajati v praksi in živeti z njimi domala kot duhovniki s svojim brevirjem vsak dan.

Poglejmo nekaj teh resnic.

Direktorji podjetij se morajo obnašati kot lastniki sredstev, s katerimi upravljajo. Njihova odgovornost je toliko večja, ker imajo pod seboj ljudi.

Vsak direktor mora do podrobnosti poznati stroškovnik svoje proizvodnje in ga imeti v malem prstu.

Delati moramo samo tisto, kar bomo lahko prodali, kar nam torej plača proizvodnja. Oživiti moramo tudi proizvode, ki so iz različnih vzrokov padli s programa, imajo pa ugodne cene na zunanjih tržiščih. Taki so npr. valji, luščeno in brušeno jeklo, kovanja roba itn.

Do optimizma imamo pravičo šele, če dosegamo enako kvaliteto kot konkurenca in ugodno ceno delovne sile. Problematika plač je v tem, da nižamo stroške proizvodnje.

Zavedati se moramo, da bo Železarna Ravne v prihodnje še bolj kot zdaj vezana na izvoz. Če ga ne povečamo, ne bomo mogli poslovati. Uspešni pa bomo lahko le v prime-

ru, če se bomo približali pogojem, ki jih imajo naši konkurenti. To pomeni predvsem, da moramo za naše izdelke kupovati surovine po zahodnih cenah, da bomo lahko Zahodu konkurenčni tudi pri prodaji. Za del izkupička moramo nato spet kupiti surovi-

ne na tujem. S tem bi po eni strani znižali izgubo pri izvozu, po drugi strani pa bi prišli do realnih kazalcev, na katerih področjih smo lahko uspešni.

In še nečesa se moramo stalno zavedati:

izguba podjetja takoj po-

meni le 80 odst. plače, pa čeprav hkrati delamo noč in dan; in v izgubo zabredemo že, če imamo proizvodnjo, ki na trgu ne nese.

V McKinseyevi študiji so odgovori na vsa ključna vprašanja naše metalurgije, zato jo ponovno vzemimo v roke, jo obdelujmo, nato pa se pogovorimo o njej.

(Vir: zapis s sestanka projektnega tima za reorganizacijo železarne)

S 13. SEJE DELAVSKEGA SVETA

Na Ravnah smo se odločili za koncern

V sredo, 19. decembra, so se delegati delavskega sveta železarne sestali na svoji 13. seji. Sprejeli so sklep o prilagoditvi organizacijske sheme sedanjemu stanju v podjetju, o razdelitvi dela premoženja Železarne Ravne med posamezna podjetja, sprejeli pogodbi o ustanovitvi delniške družbe v družbeni lastnini ter o ustanovitvi delniških družb v sestavi koncerna, sprejeli sklep o imenovanju v.d. generalnega direktorja koncerna Železarna Ravne, o prenosu pooblastila za imenovanje v.d. direktorjev podjetij znotraj koncerna na v.d. generalnega direktorja. Sprejeli so še informacijo o ustanovitvi finančnega podjetja v Švici, dali soglasje k ustanovitvi stanovanjskega podjetja v občini Ravne, sprejeli sklep o naložbi kapitala za podjetja delniških družb Železarne Ravne v LB in sklep o izstopu iz Metalurškega inštituta – pilotne delavnice Ljubljana.

KLJUB TOČI VIDETI SONCE

V uvodu je v.d. generalnega direktorja dipl. inž. Andrej Kokalj orisal težki položaj podjetja, ko na pragu zadnje tretjine meseca ne moremo zbrati denarja za plače. Delno nas je v to pripeljalo preteklo gospodarjenje v železarni, saj imamo daleč pre-

nizko realizacijo, delno gospodarske in politične razmere v Jugoslaviji, zaradi katerih ne moremo priti do plačila za naše izdelke (kupci so nam dolžni 600 milijonov din) niti najeti kratkoročnih kreditov, delno smo krivi sami, ker se kritične situacije ne zavedamo dovolj in še vedno zapravljamo dragoceni delovni čas za neplodne debate in ugičanja, namesto da bi pošteno in zavzeto delali vsi in prispevali vsak po svojih močeh, da bi končno stopili na pot izhoda iz krize. Kajti ta je pred nami in ga bomo dosegli, čeprav bo težko.

Na vseh segmentih moramo poceniti proizvodnjo, da bomo konkurenčni na svetovnem trgu. To bomo dosegli s tem, da bomo kupovali cenejši vložek za jeklo, racionalizirali proizvodnjo, produktivneje izrabljali proizvodne zmogljivosti, povečali izplen, zmanjšali izmeček, prilagajali delovni čas, število ljudi potrebam proizvodnje. Investicije moramo nujno omejiti, vendar razvoju ne smemo zapreti vrat – to bi nas ugonobilo. Predvsem jih moramo prilagoditi tržnim zahtevam in našim realnim možnostim. Nujne bodo nekatere dezinvesticije in prenosi v drobno gospodarstvo.

Z novo organiziranostjo, s spremembami glede pristoj-

nosti in odgovornosti želimo zgraditi podjetje, ki bo navzven trdno, kot da ga podpirajo jekleni stebri, navznoter pa čisto, kot da so med deli koncerna steklene stene.

SPREJETA IZHODIŠČA ZA NOVO ORGANIZIRANOST

Nadaljevanje seje je bilo namenjeno spremembam, ki so se v železarni že zgodile, in tistim, ki so še pred nami.

Delegati so potrdili novo organizacijsko shemo, ki je nastala po ukinitvi poslovodnega odbora in po razformiranju PE Metalurgija, zatem pa razpravljali o spremenjenih lastninskih odnosih, ki bodo nastali z reorganizacijo podjetja v koncern in delniške družbe, ki ga bodo sestavljale.

Čeprav je zaradi nedorečene zakonodaje v zvezi s tem še veliko nejasnosti, se je delavski svet odločil za novo organiziranost, da bi s tem omogočil začetek procesa, ki je za obstoj Železarne Ravne nujen.

Kot je pojasnil v.d. generalnega direktorja Andrej Kokalj, se je novo vodstvo železarne odločilo za koncern (možen bi bil še holding), ker smo Železarno Ravne ustanavljali skupno – obrati in delavci v njih, zato je prav, da ostanemo pod skupno streho, medtem ko iz holdinga lahko po-

samezna podjetja samovoljno izstopajo. Ker smo skupno vlagali, bi bilo tudi težko deliti premoženje na posamezna podjetja, tako pa lastnik postane koncern, ki je pravni naslednik podjetja, posamezne delniške družbe pa bodo dovolj samostojne v poslovanju in gospodarjenju s sredstvi, ki jih bomo delili po ključu proizvodnje in poslovanja.

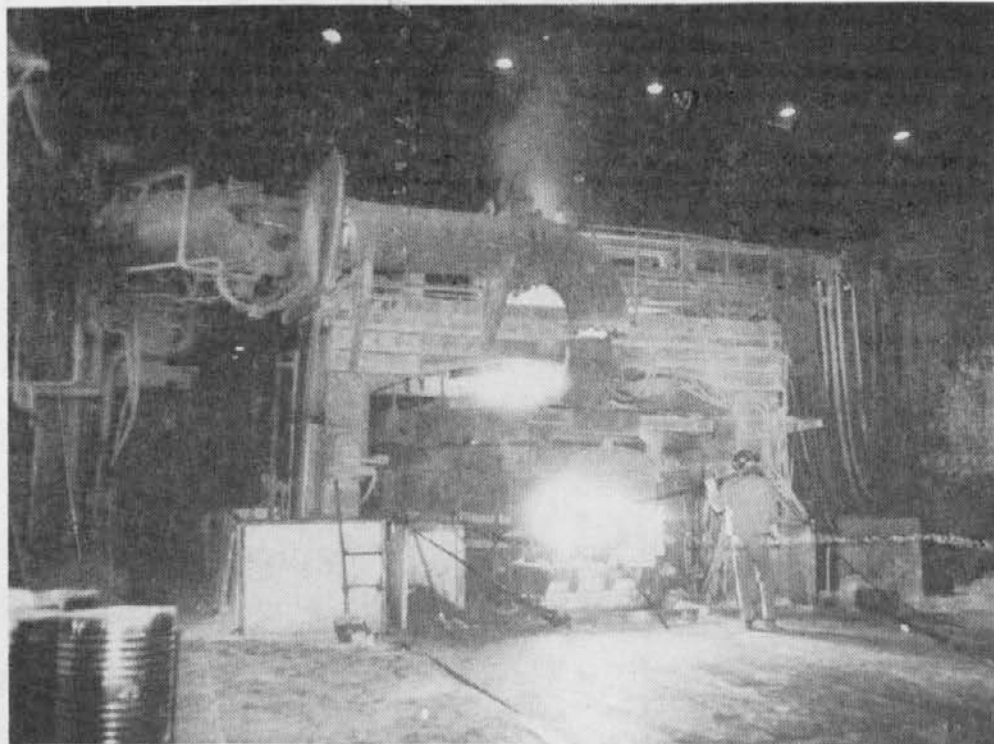
V razpravi se je ob vprašanjih v zvezi z lastninjenjem (npr. upoštevanje minulega dela), ki bodo razčiščena šele s sprejetjem novega zakona, izrazila še skrb za ljudi, ki bodo morebiti ostali brez delovnega mesta, nekaj pripomb je bilo v zvezi s predlaganimi nazivi novih delniških družb, češ, da naj bi bila imena povedna in slovenska, v dejavnosti koncerna pa naj bi skrb za kakovost po evropskih standardih dobila ustrezno mesto.

Na ta in druga vprašanja in pobude so delegati dobili zagotovilo vodstva, da bomo odslej v Železarni Ravne poslovali tako, da bodo računi čisti, v skladu z zakoni, in da samovolje ne bomo dopuščali.

ŽELEZARNA RAVNE IZSTOPA IZ METALURŠKEGA INŠTITUTA

Delegati so po informaciji o ustanovitvi občinskega stanovanjskega podjetja in po zagotovitvi, da le-to ne bo širilo dejavnosti, ker gre v bistvu le za preimenovanje bivšega sisa, dali soglasje k ustanovitvi, kljub temu, da se železarna pripravlja na ustanovitev lastnega stanovanjskega podjetja.

Nekatere bo mogoče presenetila vest, da železarna izstopa iz Metalurškega inštituta, saj ga je pred leti pomagala ustanoviti tudi zato, da bi tam šolali kadre zanjo. Zdaj iz njega nastajata dve enoti – zavod za raziskovanje in pilotna delavnica, ki bo družba z omejeno odgovornostjo. Za ta del bi morala Železarna Ravne po ključu ustanoviteljic – SZ – plačati precejšnja finančna sredstva, ki jih ne premore in tudi ne bi bila rentabilna naložba, zato se solastništvo odreka, doslej vložena finančna sredstva pa želi dobiti vrnjena v obliki obveznic Republike Slovenije.

Vloga sindikata v zaostrenih razmerah

Ni še dolgo, ko so bile vse stvari in dobrine v našem življenju samoumevne in tako smo jih tudi jemali; z lahkoto, kot da se ne more nič spremeniti. Nihče ni pomislil, da lahko ostane brez dela in socialne varnosti, da se lahko njegovo podjetje sesuje kot kup pepela in da bodo ostale samo ruševine, znoj in solze.

Toda dejstva so tu, kruta v vsej svoji neizprososti. Jutri nas bodo preštevali oziroma se bomo preštevali. Vsi ne bomo imeli več dela, socialne varnosti in vseh tistih dobrih stvari v slogu »mati fabrika bo dala«.

Sedaj se z vso ostrino pojavlja tudi vprašanje, kaj pa sindikat. Prekleli smo ga ničkolikokrat, organizacijo in ljudi, ki to organizacijo vodijo, zahtevali ozimnico, se veselili na izletih in morda zabavah, zahtevali vso članarino za to pa še ravnatelj je moral prikniti. Skupno smo ugotavljali, da »stari« vodilni ne vejlajo, da je sedaj treba delati drugače. DA, DRUGAČE, toda ne mi, ne jaz, ampak DRUGI naj delajo drugače, mi, torej jaz, pa bom še naprej ugotavljaj, kako je vse narobe, porabil članarino za obrobne radosti, štrajkal bom takrat, ko se bo meni zahotelo – skratka – obnašal se bom kot v najboljših časih, sindikat kot nekaj abstraktnega, imaginarnega pa naj poskrbi za nebodigatreba socialne reveže, naj se briga za tiste, ki so v fabriki višek, naj skrbi, da se nikomur ne bo zgodila krivica in vse bo v redu.

Tako se mi zdi, da večina ljudi vidi sindikat. Vsa čast izjemam, ki tudi so.

Krivdo za takšno stanje je iskati v nerealnem uspavanju in enoumju, ko nihče ni smel misliti s svojo glavo in mu tudi ni bilo treba misliti. Zato se mora zdaj spremeniti miselnost, sprememba se mora zgoditi v naših glavah, šele potem bodo sledile zunanje spremembe.

Sindikatu moramo dati veljavo, kot mu gre. Ne more biti tako, kot je sedaj, ko npr. delovodja prinese delavcu odločbo o prisilnem dopustu, delavec godrnja, delovodja pa pravi:

»Pritoži se na sindikat«.

Poudariti hočem dve osnovni resnici:

– brez nič ni nič in

– moč sindikata je v njegovi enotnosti.

Ti dve trditvi se navezujeta, pomenita pa naslednje. Vsi zaposleni, pa smo člani katerekoli sindikata ali pa ni-

smo člani sindikata, zavedati se moramo, da od sindikata lahko pričakujemo samo toliko, kolikor v to organizacijo vlagamo. Več kot bo članov, več ljudem v stiski bomo lahko pomagali. Vedeti moramo, da samo skupno lahko dosežemo poglobitve cilje. Kdor bo poskušal biti samozadosten v tovarniškem okviru, bo neuspešen, ne glede na to, kako velika je tovarna. Zelo važni pa so ljudje, ki vodijo to organizacijo. Glavna usmeritev teh ljudi mora biti splošen, ne pa posamičen interes. Iz povedanega torej sledi, da sploh ni vseeno, katere ljudi bomo izbrali za naše zastopnike. Bodo to resni, načelni ljudje z izdelano vizijo bodočnosti ali ljudje, ki smo jih v nekaj potisnili, zato ker pač nekdo mora biti v sin-

dikatu funkcionar? Prave ljudi pa bomo dobili takrat, ko bo večini zaposlenih jasno, kaj lahko pričakuje od sindikata, ko se bomo zavedali, da tudi sindikat lahko dela samo v okviru zakonov in kolektivnih pogodb. To pa je proces. Ta proces se je že začel, kako dolgo pa bo trajal, si ne upam napovedati.

Ob ugotavljanju viškov delovne sile ima sindikat napisano precejšnjo vlogo (12. in 28. člen Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo). Rad pa bi povedal, da so črte na papirju eno, realno življenje pa je nekaj drugega. Vse napisano se bo gotovo v veliki meri upoštevalo, če bodo v gospodarstvu vsaj za silo normalne razmere. Če pa pride do stečaja ali do gospodarskega zloma, nobena do-

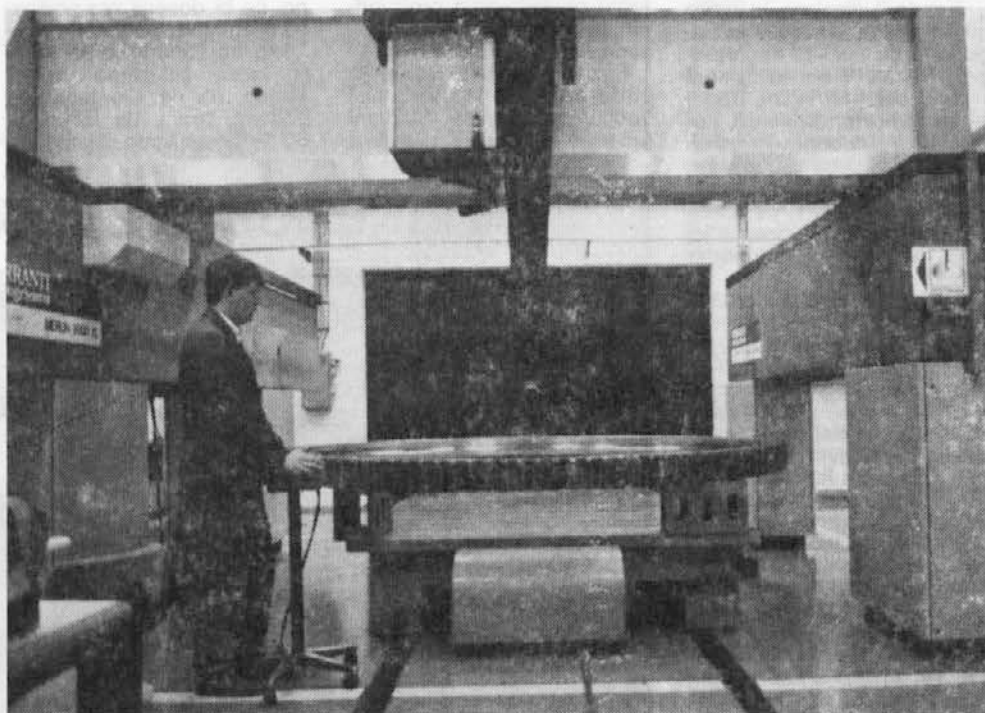
ločba ne velja nič. Sindikat naše branže se zelo trudi, da bi vlada Republike Slovenije izdelala socialni program in programe prekvalifikacij za naše delavce. Zavedamo se namreč, da prehoda iz planskega v tržno gospodarstvo brez teh instrumentov ni mogoče zagotoviti brez socialnih nemirov. Teh si pa nihče ne želi.

In kako vidim bodočnost sindikata v našem podjetju? Predvsem se bo treba prilagoditi novi organiziranosti koncerna. V ta namen je že napisan osnutek Podjetniške kolektivne pogodbe, s katero bo po razpravi naš sindikat z vodstvom koncerna celovito uredil delovanje sindikata v koncernu. Naše interese bomo uveljavljali skupaj s sindikatom Jesenic in Štor ter panožnim sindikatom.

Več bomo o podjetniški kolektivni pogodbi še pisali.

Franjo Kocen,
podpredsednik
sindikata kov. in
elektroindustrije
v Železarni Ravne

VEČ NAROČIL ZARADI FERRANTIJA

Nekaj čez dve leti že imamo v Železarni Ravne koordinatni merilni stroj za dimenzijsko kontrolo velikih obdelovancev (do dolžine 3,5 m, širine 3 m in višine 1,5 m) FERRANTI MERLIN 3000 XL. V tem obdobju se je pokazalo, da je bila naložba vanj upravičena, saj nemalokrat uspešno pridobiti kakšno tuje naročilo za mehansko obdelavo prav zato, ker imamo možnost kontrole na tem stroju.

Kot meni vodja oddelka za razvoj metod kontrole v železarni dipl. inž. Mirko Pikalo, pa stroja sami še ne izrabljamo dovolj. Ne da obrati ne bi dajali izdelkov merit, le povratne informacije še vse prevečkrat ostanejo neobdelane. »Menim, da še ni zadostnega interesa naših vodilnih kadrov s področja kvalitete, da bi rezultate meritev uporabili za izboljšanje kvalitete.«

Vseeno pričakujejo, da bo sčasoma ferranti tudi v Železarni Ravne dobil vlogo, kot jo imajo ti stroji po svetu, in tudi začel delati na dve izmeni. Kader za to imamo strokovno usposobljen, le spremembo miselnosti, ta danes tako pogosto uporabljen pojem, še potrebujemo – namreč spremembo miselnosti o pomenu kakovosti.

RED, DISCIPLINA IN ODGOVORNOST: ALI ŠE KAJ VEČ ZA SANACIJO ŽELEZARNE RAVNE?

Ko prebiram članke, ki so bili objavljeni v Delu in Večer, ne morem povsem razumeti, kaj avtorji (skupaj z novinarji) pravzaprav želijo povedati javnosti. Eni z najbolj banalnimi izrazi govorijo o železarni, za katere razvoj ničesar niso prispevali, drugi v tem vidijo priložnost, da svojim »prijateljem« povedo njihove napake, tretji branijo svoje minulo delo in uspehe, četrti pa branijo svoje kolege. Pri tem pa zelo malo prostora namenijo dejanskim problemom, s katerimi se srečuje Železarna Ravne, ali širše črna metalurgija in kovinska obdelava. Novinarji pa tako in tako najraje napišejo to, kar je najbolj senzacionalno za bralce. Nobena od teh tem zaposlenih v železarni v resnici ne zanima. Sprašujejo se le to, ali bodo jutri še imeli delo, bomo še prejeli plače, kaj bo z nami, kaj bo z našo mlajšo generacijo, ki bo v Mežiški dolini iskala svoj kruh?

Z avtorji člankov, ki vidijo izhod v redu, disciplini in odgovornosti, seveda ne mislim polemizirati. V tem delu se z njimi v celoti strinjam. Dodal bi še samo to, da nered, nedisciplinarnost in neodgovornost izhajata iz slabega vodenja železarne, ki je prisotna že več kot eno desetletje, ne glede na probleme samoupravljanja, ki je močno oteževalo vodenje.

Še manj mislim polemizirati s tistimi, ki o železarni znajo povedati najslabše. Namen mojega prispevka je širši in globlji. Nanaša se na probleme, v katerih se je znašla slovenska črna metalurgija in kovinska predelava ter z njima tudi Železarna Ravne.

Tisti, ki nismo tehniki, ki poslovanje železarne gledamo z ekonomske plati, vidimo probleme precej drugače. Prepričani smo, da je Železarna Ravne na jugoslovanskem tržišču najsposobnejši proizvajalec najzahtevnejših kvalitet jekla. To priznanje nam dajejo kupci, nismo si ga sami izmislili.

Ob vseh očitkih napačnega vodenja investicijske izgradnje, programih masovnih jekel itd. se čudim (gotovo tudi večina kolektiva), da naši metalurški strokovnjaki molčijo. Ali z molkom priznavajo svoje zmote? Kje so odgovori strokovnjakov s področja trženja?

Drugo je vprašanje, ali bi bili lahko še hitreje napredovali. Gotovo je odgovor pritrdilen. Lahko bi bili v tehničnem in tehnološkem smislu sicer še na višji ravni, čeprav nam to ne bi poslovno veliko ko-

ristilo. Imeli bi samo višjo tehnično startno podlago za reševanje poslovnosti, ki je v železarni osnovni problem. V železarni so ogromni razkoraki med tehničnim znanjem in tehnično stopnjo razvoja ter stopnjo razvoja ostalih poslovnih funkcij. Le-te so se v novih pogojih poslovanja znašle ne samo praktično, temveč tudi teoretično na razpotju. V osnovi gre za tri probleme:

- kako ceneje proizvajati
- kako poceni nabavljati in najdražje prodati ter
- kako financirati ta reprodukcijski proces.

Ta področja so v Železarni Ravne najbolj nedodelana in nerazvita. So zgodovinsko posledična, ker jih ni bilo treba razvijati. Posebej še komercialna in finančna funkcija nista bili potrebni, ker je bilo treba kupce odganjati, cene pa so bile administrativno določene in prihodki zagotovljeni. Izvozni posli so bili tako in tako hobi posameznikov. Na področju obvladovanja proizvodnih stroškov je železarna v zadnjih 15-letih nazadovala.

Razmeroma visoko stopnjo stroškovne miselnosti v proizvodnji so pregnali družbeni kriteriji poslovanja. Stroške

smo resno začeli ponovno obravnavati v letu 1989, v marsikaterih sredinah pa se še danes ne zavedajo, da je eden osnovnih pogojev sanacije železarne poceni proizvodnja. Železarna je nelikvidna. Vzdržala je eno leto in pol pri katastrofalnem mesečnem padanju proizvodnje in realizacije. Zahtevnejši pogoji poslovanja so zelo hitro pokazali in dokazali, kje so naše slabosti.

Trdim, da železarne ne bo mogoče dolgoročno sanirati, dokler ne bomo uspeli bistveno ceneje proizvajati, dokler ne bomo razvili tržnih sposobnosti, osvojili dodatnega finančnega znanja in se uspešno povezali z inozemstvom. Zares bo to dolg, mučen in drag postopek, kot to pravi Gregor Klančnik v svojem prispevku v Večer. Nekaj novih korakov smo že naredili.

Pri vsem tem pa se postavlja vprašanje, ali smo sposobni železarno sami sanirati? Ali bi bilo poslovanje pozitivno, če bi dosegli vse poslovne normative, po katerih poslujejo na Zápádu in na kateri lahko železarna vpliva? Mislim, da ne. Če pavšalno ocenim, trdim, da lahko za 50 % zmanjšamo izgubo na

podlagi notranjih ukrepov, 50 % pa bo morala zagotoviti država z instrumenti ekonomske politike po pogojih, kot jih ima zahodnoevropska črna metalurgija (carinska zaščita, cene energije, obdavčitve, tečajna politika itd.). Za nas je seveda pomembno to, da v našem poslovanju naredimo vse, kar je mogoče, država Slovenija pa prav gotovo ne more živeti in se razvijati samo na podlagi trgovine, turizma in bančništva.

Kljub temu mislim, da bo država sodelovala pri sanaciji črne metalurgije. Zato moramo voditi aktivnosti kratkoročne in hitre sanacije železarne, t.j. zagotoviti moramo pozitivno finančno poslovanje. To pa praktično pomeni, da se bomo morali začasno, nekaterim izdatkom pa tudi trajno odpovedati. Tako bi morali vsaj v dveh letih zagotoviti pozitivno poslovanje, v letu 1991 pa izgubo vsaj prepoloviti. V tem času je treba izkoristiti obstoječe kapacitete in pripraviti investicijske projekte za dolgoročno prestrukturiranje in s tem dolgoročno sanacijo železarne.

Edo Javornik

PALETNO VOZILO ZA PODIRANJE?

Ni treba pogledati v leksikon, pa vemo, da je odgovor na to vprašanje negativen; saj je jasno, da so vsa vozila, tudi paletna, namenjena za prevoze. Toda če je volan v rokah človeka, ki mu ni mar stroškov, lahko s težkim vozilom naredi kar precej škode. Tako je bilo v primeru, ki ga kaže slika. Morda je bil steber vozniku napoti, toda če je že tam, najbrž mora biti in z vozilom bi se mu gotovo dalo izogniti. Pa ne! Butnimo vanj, vzdrževalci bodo nagnjeno streho že popravili, o stroških naj pa razmišljajo tisti, ki so za to.

Dokler bomo tako razmišljali in ravnali, ne bomo pomagali ne železarni in ne sebi.

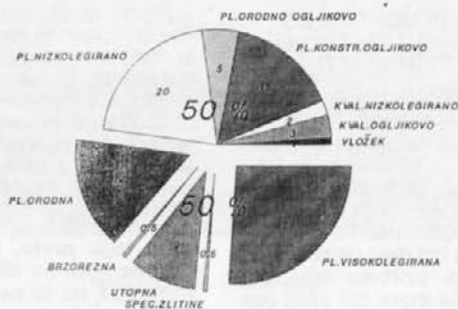
Velika pooblastila za dober poslovni rezultat

V Železarni Ravne smo v začetku decembra 1990 na mesto dotedanega poslovnega odbora dobili novega vršilca dolžnosti generalnega direktorja dipl. inž. Andreja Kokalja, ob njem pa svetovaleca republiškega izvršnega sveta dipl. inž. Marjana Velikonjo. Inž. Kokalja poznamo, inž. Velikonjo na kratko predstavljamo zdaj in ga bolj podrobno še bomo. Oba sta člana komisije Izvršnega sveta Skupščine občine Ravne (v njej so še dipl. inž. Milovan Božikov, dipl. inž. Marjan Senica in dipl. iur. Miran Kos), ki je izdelala Projekt sanacije Železarne Ravne, in ki ga je naš delavski svet sprejel. Čeprav je bil ta projekt v preteklem mesecu razložen ob raz-

od vseh delavcev spremembo miselnosti, predvsem pa dinamično podjetništvo, inovativnost in strokovnost. Glavne smernice nove organizacije izhajajo iz sodobne razdelitve dela in odgovornosti. Medtem nam je že postalo jasno, da bomo morali sanacijo opraviti z lastnimi kadri in sploh z lastnimi močmi, zato bomo morali tudi delavce sami motivirati za sprostitvev strokovnih in podjetniških energij.

Direktorji novih podjetij, ki se lotevajo dela z novim letom, so managerji, ki svoja podjetja vodijo samostojno in odločajo o vseh njihovih nivojih. V svojih rokah imajo torej prav tako kompetence za razvoj, nabavo, proizvodnjo in

PREDLOG SANACIJSKEGA PROGRAMA 1995
PROIZVODNJA 200 000 T

SANRAVA3

MARJAN VELIKONJA, dipl. inž. met.

Rodil se je l. 1930 v Ljubljani, tam študiral metalurgijo in diplomiral l. 1954. Po odsluženi vojaščini se je zaposlil v Železarni Ravne, ker je bil njen štipendist.

Delal je v jeklarni, in to tri leta na izmehskih šihth. Z dovoljenjem delavskega sveta železarne je odšel na trimesečno prakso v Zahodno Nemčijo. To pot so nekateri izkoristili za intrigo, ki je vodila k prekinitvi njegovega delovnega razmerja že tri tedne po odhodu z Raven. Ker so ljudje, odgovorni za to dejanje, delno že pokojni, tega vprašanja po 30 letih ne bomo razčiščevali, čeprav se je Velikonjevi družini (ženi profesorici na ravenski gimnaziji in dvema majhnima otrokoma) eno leto godila krivica izobčenja.

Inženir Velikonja sicer še ni dobro obvladal nemškega jezika, a je pri Thyssnu le lahko uporabljal visoko stopnjo znanja, ki ga je pridobil na Ravnah. S tem je preživel in kasneje napredoval.

V domovino se 10 let ni mogel vrniti, četudi so bile za druge meje že zdavnaj odprte. Šele v času Staneta Kavčiča mu je uspelo dobiti nazaj potni list, ki ga ima še danes.

V Thyssnovi jeklarni v Hattingenu je Velikonja ves čas delal na jeklarskem področju ter pri tem iskal in našel nove poti izdelave jekla za velike kovaške ingote do 450 ton. V času, ko je bil on direktor jeklarne, je bila zgrajena nova elektrojeklarna.

Zadnjih 7 let vodi inž. Velikonja lastno firmo kot strokovni svetovalec firm za opremo jeklarske industrije.

med nizko in visoko legiranimi jekli (podrobnosti kaže diagram).

Vsa ta jekla bomo morali poceni proizvajati in jih tudi poceni predelovati. (Vsekakor moramo nekonkurenčnih 700 DM na tono jekla znižati na 450 DM. Obenem se bomo morali spoprijeti tudi s ceno izmečka. Tu se bomo sploh morali načelno odločiti, kaj je ceneje: metati škart proč ali ga drago popravljati).

Znotraj železarne bomo morali izoblikovati in potem držati tržne odnose. Eden od glavnih vzrokov za našo preteklo pot navzdol je namreč bil, da nismo znali gojiti filozofije podjetništva, pa tudi, da smo sicer marsikaj ugotovili, pa le malo premaknili na bolje in realizirali.

V prihodnje ne smemo več ničesar proizvajati, če ne pokrivamo stroškov proizvodnje. Nobeno podjetje v koncernu ne sme proizvajati, če izdelkov ne bo moglo prodati. Bolje je pristati kdaj na 10 % izgube zaradi plač brez dela kot proizvajati 90 % izgubo. To pomeni, da ne bo več najpomembnejše delo za vsako ceno, ne glede na finančni rezultat, ampak naj bi nekaj pomenilo samo delo, ki nam bo zagotavljalo plače in razvoj, gledano na daljši rok in širše pa boljši standard.

O kadrih, njihovem gibanju, izobraževanju itn. bomo pisali, ko bodo na voljo ustrezne analize in zanesljivi podatki.

Novo vodstvo Železarne Ravne, ki z novim letom prevzema krmilo v svoje roke, je z velikimi pooblastili vred prevzelo tudi odgovornost za rezultat.

nih priložnostih in predstavljati tudi v dnevnih časopisih, bomo glavne poudarke iz nje ponovili.
Sanacija železarne zahteva

prodajo kot za kadre.
Vsako podjetje bo skrbelo za tak proizvodni program, ki se bo dobro prodajal.
Predvsem bomo uskladjili

proizvodnjo jekla v Železarni Ravne z našimi metalurškimi topilniškimi kapacitetami. V petih letih (torej l. 1995) naj bi dosegli razmerje 50 : 50

Kako zmanjšati stroške

Bolj ko vstopamo v tržne razmere in v svetovno konkurenco, bolj spoznavamo, da so naše proizvodne cene previsoke in da bomo morali zmanjšati stroške, ki so pomembna postavka v oblikovanju cen. Kateri stroški nas najbolj bremenijo in kako bi jih bilo mogoče absolutno ali relativno zmanjšati, so povedali vodstveni delavci v nekaterih obratih železarne.

Jože Trbižan, obratovodja TSD

MISELNOST SE BO MORALA BISTVENO SPREMENITI

Stroškovno mesto se bremenijo z osnovno vrednostjo stroja, z orodji in pripomočki za delo, s stroški za vzdrževanje ipd. Vsi ti stroški bi morali biti taki, da bi se delo na stroju splačalo. To pomeni, da mora biti delo ustrezno zahtevnosti oziroma vrednosti stroja, da mora biti stroj polno izkoriščen, da morajo biti orodja taka, kot so predpisana, in da mora delo potekati v skladu s tehnologijo. Ob tem mora biti organizacija dela brezhibna, da ni nepotrebne čakanja na delo – bodisi zaradi nepripravljenosti dokumentacije, orodja ali slabo vzdrževanega stroja, ali ker ni delavca na delovnem mestu.

Ce je vse to izpolnjeno, dosežemo optimalne obdelovalne čase in največjo ekonomičnost proizvodnje. Žal se dejansko stanje pri nas velikokrat precej razlikuje od idealnega.

Račun se ne izide, če namesto zahtevnega dela, za kakršno je stroj namenjen, opravljamo na njem nezahtevno delo, grobo obdelavo.

Za zahtevno obdelavo je ponavadi predpisano ustrezno drago orodje. Njegova vrednost se mora nadomestiti v enoti opravljenega dela. Često grešimo, da vzamemo poceni orodje, s katerim pa ne dosežemo predpisanih obdelovalnih časov, kar delo bistveno podraži. Pade še kakovost opravljenega dela in nazadnje slabo orodje obleži na skladišču in bremeni stroškovno mesto.

V obratu težkih strojnih delov smo opremljeni in usposobljeni za namensko proizvodnjo. Zdaj sprejemamo tudi druga, izvozna naročila. Za zelo zahtevno obdelavo nam primanjkuje ustrezno orodje, težave so še s tehnologijo, tako da ne dosegamo obdelovalnih časov, ki jih stroj daje. Najbolj nam manjka sodobna merilna tehnika. Imamo le en stroj CNC, ki je opremljen s sistemom takojšnje kontrole, pri ostalih tega ni. Tudi ni merilne tehnike, s katero bi kontrolirali obnovo orodja, npr. brušenje. V železarni je brusilnica orodja s

predpotopnimi stroji, brez pripomočkov za kontrolo.

Drugo je odgovornost, odnos delavca do dela na stroju. Kakšen je njegov pristop k delu, da bo dosegel optimalno storilnost in kakovost. Lahko je nekaj zelo hitro narejeno, pa je kvaliteta tako slaba, da je s sanacijo obdelovanca več stroškov kot pri normalnem postopku.

Do tega pride, ker veliko ljudi ne hodi na ših z odgovornostjo, da bi nekaj ustvarili, ampak ker so iz nekega vzroka prisiljeni, da hodijo. Od tod neodgovoren odnos do dela. Večina ljudi zna delati – ne oporekam sposobnosti, ne priznavam pa v celoti kvalitete, ki bi jo morali dosegati. Med delati in narediti je velika razlika.

Gre za to, da bi morali v kalkulacijskem času opraviti delo kvalitetno in s čim manjšimi stroški. Pa se zgodi, da je delo sicer opravljeno v predpisanem času, pri tem pa polomljenih več orodij, namesto da bi bilo obrabljeno eno samo.

Velik problem je nepolna izrabljenost strojev. V TSD velja za težki strojni park triizmenski ciklus, srednji stroji delajo na dveh izmenah, lažji pa v eni ali dveh. Kakor kaže, bomo imeli v prihodnje več triizmenskega dela. Zato ne razmišljamo o delovnih viških, ampak o nekaj novih zaposlitvah strugarjev in rezkalcev.

Eno je delovni čas stroja, drugo pa njegova izraba med delovnim časom. Produktivnost stroja se računa na 8 ur, le redko pa stroj toliko časa v resnici dela. Veliko vzamejo priprave, veliko je čakanja na orodje, na drugo. Pri posamični, neserijski proizvodnji, je včasih več vmesnih časov kot časov obdelave, kar tako proizvodnjo hudo podraži.

Čudno se mi zdi, da pri nas tega ne znamo spremeniti. Če Nemec lahko nauči delati Turka, za katerega pravimo, da je zgodovinsko za nami, kako da se ne bi mogli naučiti mi, ki se štejemo za inteligentnejše. Ni namen človeka z delom uničiti, ampak navaditi delati. Miselnost ljudi se bo morala spremeniti za 180 stopinj, da bomo delali tako, da bomo dosegali ekonomske cene. Vendar krivda ni le na delavcih. Ti se obnašajo

tako, kakor dopušča organizacija. Notranja organizacija obrata pa je velikokrat slaba. Veliko je operativcev, ki zavračajo dolžnosti, češ, zakaj ravno jaz, zakaj ravno to. In če ne ravna vsak tako, kakor zahteva tehnološka, ekonomska zakonitost, so materialne posledice tu.

Ce bomo torej hoteli sodelovati v svetovni proizvodnji, in v to smo prisiljeni, bomo morali pri nas še veliko spremeniti. Odgovorno bomo morali delati vsi, od tistih, ki sklepajo pogodbe, pripravljajo delo, do tistih, ki ga opravljajo. Menim, da bo to manj mogoče doseči s kaznimi in odpušči kot z ustreznim nagrajevanjem dobrega, odgovornega dela.

Sicer pa, delimo lahko šele potem, ko dobro naredimo in prodamo.

Kar sem povedal, sem dosegel na podlagi dolgoletnih delovnih izkušenj v železarni in bi želel, da bi o tem razmislili vsi, ki še krojijo prihodnost te naše tovarne.

P.s.: Jože Trbižan se je ob koncu leta 1990 upokojil.

Inž. Andrej Pandev, vodja PD Orodjarne

PRI NAS JE ŽE DRUGAČE

V Orodjarni smo imeli krizo zaradi pomanjkanja naročil pred nekaj leti, zato smo se morali že tedaj spopasti s težavami, ki jih imajo drugi zdaj.

Rešitve nismo iskali v odpuščanju ljudi, temveč v iskanju novega dela in z razširitvijo proizvodnega programa ter s prehodom na zahtevnejšo proizvodnjo smo povsem uspeli.

Program smo razširili na orodja za plastiko, za kovanje, štancanje, stiskanje, preoblikovanje, tlačno litje. Ko smo ta orodja usvojili, se nam je odprl inozemski trg. Zanj smo se usposobili tako, da dosegamo zahtevano kakovost, nekako dohajamo cene, še vedno pa imamo težave z doseganjem dobavnih rokov. Pri tem nas je dolgo ovirala močno zakoreninjena samoupravna miselnost, ko so ljudje videli le svoje pravice in iskali dokaze, kako česa ni mogoče narediti. Zdaj smo to miselnost spremenili na vseh nivojih, od delavnice do tehnologije in tudi glede rokov v glavnem le zadovoljujemo naše kupce.

Odpirajo se nam nove možnosti sodelovanja s tujimi partnerji. Dobili smo naročilo nemške firme Südrad za večje število orodij, za francosko firmo SER smo izdelali vzorčno naročilo in ker je bil naročnik zadovoljen, upamo na

nadaljnja naročila.

Ce bomo ojačali komercialno plat, tako da bomo dovolj prisotni na trgu, menim, da se v Orodjarni ni bati prihodnosti. Uspešno poslovanje nam bo omogočilo obnovo zastarelega strojnega parka.

Naš proizvodni program je zelo zahteven, predvsem glede natančnosti izdelave, zato brez sodobnih strojev ne bi mogli zadovoljiti zahtev kupcev. Nekaj takih strojev smo že dobili, nekaj pa je še takih, da na njih ne bi mogli delati zahtevnega programa, če ne bi imeli usposobljenih in res prizadevnih delavcev. Imamo nekaj orodjarjev – specialistov, ki so sposobni izpolniti vsako, še tako zahtevno naročilo. Seveda pa bomo čase obdelave lahko skrajšali in kratke dobavne roke redno zagotavljali le, če bomo izpolnili naš strojni park.

Dolgo smo imeli težave tudi zato, ker nismo imeli usposobljenih konstrukterjev za orodja. Dokler so kupci prihajali z načrti za orodje, je še šlo, zdaj pa pridejo z izdelkom in hočejo, da jim ustrezno orodje skonstruiramo sami. Če človek ne pozna tehnologije, takega orodja ne more dobro skonstruirati. Po dolgem času smo uspeli in zdaj imamo dva usposobljena konstrukterja za orodja.

Glede stroškov lahko rečemo, da v Orodjarni že dolgo nismo potratni. Nabavljamo le to, kar nujno potrebujemo za proizvodnjo. Ni pa lahko doseči optimuma. Najbolj nas bremeni material, ki ga moramo imeti na zalogi, ker delamo okrog 300 dimenzij orodnih plošč. Čeprav gre za majhne količine, se zaradi števila tega materiala nabere toliko, da stroške zaloge močno občutimo. Razmišljali smo že, da bi delali orodne plošče na zalogo, tako kot naša konkurenčna firma Hasco. Toda to bi bilo mogoče le, ko bi imeli organizirano močno prodajno mrežo in zanesljivo prodajo.

Kakor za vse druge, velja tudi za nas, da se bo morala proizvodnja poceniti. V obratu bomo še bolj kot doslej varčno gospodarili z materiali, na ceno stroškovnega mesta bomo vplivali s tem, da bomo poskrbeli za večjo zasedenost kapacitet. Precej bomo dosegli s prehodom od enoizmenskega na večizmensko delo. Dotrajane stroje bomo izločili, na boljših strojih pa delali v treh izmenah.

Izkoriščenost delovnega časa tudi pri nas še ni stopodstotna, a je že zelo dobra,

saj delo zahteva drugačen pristop, kot smo ga bili vajeni. V obratu ni človeka, ki bi odklonil delo, če ve, da mora biti opravljeno; tudi če je treba delati v soboto, ljudje ne godrnjajo. Taka pripravljenost za delo pa je, menim, dober kažipot v prihodnost. Če bodo še drugi storili svoje in poskrbeli za ustrezno organiziranost in za stimulacijo dobrega dela, se v Orodjarni ne boji mo jutrišnjega dne.

Inž. Milan Enci, vodja priprave dela v Kalilnici

MANJŠA PROIZVODNJA NE POMENI TOLJKO MANJŠKIH STROŠKOV

V Kalilnici predstavlja največji strošek električna energija za 18 globinskih peči. Na ceno energije ne moremo vplivati, lahko pa na njeno porabo, vendar pri tem nismo odvisni le od sebe, temveč v največji meri od naročil, od dela, ki nam ga poslovni partnerji dajejo. Tega pa je v zadnjem času premalo in še to je neenakomerno razporejeno, strpano v zadnji del meseca.

Poraba energije je najracionalnejša tedaj, če peči delajo neprekinjeno in so polno založene. Ker nam je primanjkovalo dela, smo ukinili četrto izmeno in prešli na triizmensko delo. Tako peči v petek zvečer ugasnemo in jih v nedeljo zvečer spet začnemo ogrevati. Energija se izgublja z ohlajanjem in s ponovnim ogrevanjem, še posebno v pečeh s klasično obzidavo, ki so v večini. Le v dveh pečeh imamo sodobno, lahko obzidavo, ki se hitro segreva in ohlaja in pri tem ni velikih izgub energije. Tako bi radi posodobili še druge kalilniške peči, pa, žal, za to ni denarja.

Drugi problem predstavlja za Kalilnico neenakomerno razporejeno delo. V prvem delu meseca ga primanjkuje, v drugem ga je toliko, da ni mogoče ustreči vsem željam. Kalilnica na razpreditev dela ne more vplivati, lahko pa bi obrati – naročniki uslug – z boljšim planiranjem. Čeprav se o tem že dolgo dogovarjamo, rešitve ni. Nekaj časa smo imeli tekoče razporejeno delo pri valjih, zdaj tam nimajo več toliko naročil. Praznine skušamo zapolniti z uslugami za zunanje naročnike, te predstavljajo 20 do 25 % realizacije, vendar problema ne rešijo, saj gre bolj za občasna dela.

V Kalilnici smo poskušali sami razporejati delo tako, da smo peči vklapljali le takrat, ko se je nabralo dovolj materiala, vendar s tem naročniki niso bili zadovoljni, saj se jim vedno mudi. Ker poteka toplotna obdelava pri nepolnih pečeh, so stroški na eno-

to proizvoda sorazmerno večji.

Ko pripravljamo delovne plane za prihodnje leto, iščemo možnosti, kako zmanjšati porabo pomožnih materialov, orodij in delovnih pripomočkov. Sorazmerno najmanjša poraba je pri serijskem delu in pri polni zasedenosti kapacitet. Manjšo porabo lahko dosežejo delavci, če ravnaajo z orodjem pravilno in delajo v skladu s predpisano tehnologijo. Ni pa mogoče varčevati na račun tehnologije – vsako skrajševanje ali prekoračevanje postopkov se maščuje. Z dodelavami se stroški močno povečajo, podaljša se dobavni rok, še huje pa je, če nastane izmeček.

Žal imamo dodelav kar precej, vendar to največkrat ni zaradi nas, kalilcev, temveč zaradi materiala. Zgodi se, da mora biti postopek, ki privede do določenih lastnosti materiala, od šarže do šarže različen. Tega pa ni mogoče predvideti vnaprej, ampak šele končna kontrola pokaže, če postopek toplotne obdelave ni bil ustrezen. Seveda bi se nekaterim ponavljanjem postopkov izognili, ko bi imeli na vseh pečeh programirano regulacijo – odpadeli bi tako imenovani človeški faktor.

Ljudi v našem obratu nimamo preveč. Ko bi se proizvodnja povečala, da bi imeli zmogljivosti zasedene, bi jih bilo premalo. Zdad si pomagamo s premestitvami in s prerazporejanjem delovnega časa v skladu s potrebami dela.

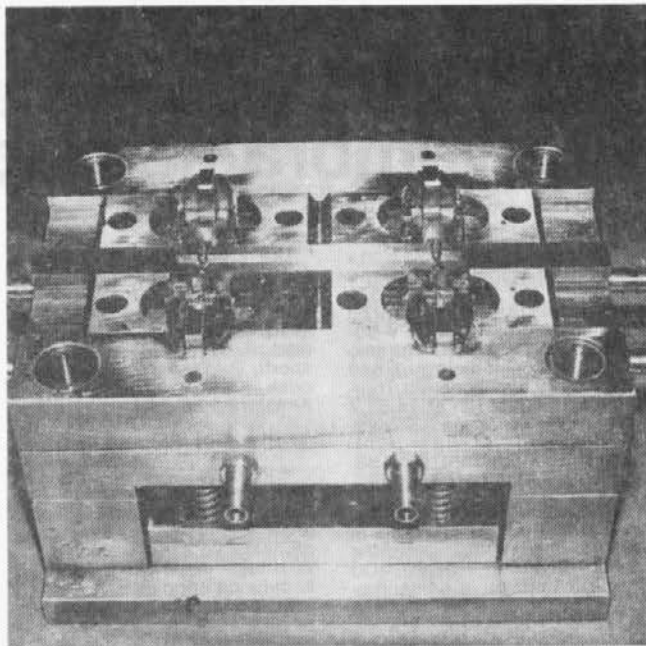
Ivan Vušnik, vodja ekonomske poslovanja v Tehniških službah

VZDRŽEVANJE JE TUDI PROBLEM PROIZVODNJE

Osnovno vprašanje je, kaj je strošek. Treba ga je razumeti elementarno, bazično in univerzalno. To nam da osnovo, na kateri lahko stroške ugotavljamo, primerjamo in kontroliramo. Sistem zasledovanja in primerjanja stroškov je bil za naše področje zanemarljen. Tako zdaj orjemo ledino, ko stroške zbiramo, prezentiramo odgovornim in ukrepamo.

Govoriti o stroških v času recesije je s stališča vzdrževanja dvomljivo. Na Japonskem, v Ameriki in Angliji so ugotovili, da z upadanjem proizvodnje obseg vzdrževalnih del ne pada linearno, ampak zaostaja za 15 %. Ta zakonitost velja tudi pri nas.

Ker smo stroškovni vidik gospodarjenja zanemarjali, menimo, da je možno zmanjšati nekatere stroške vzdrževanja tudi za 30 % ali več. Največji prihranek lahko naredimo na obsegu našega poslovanja. Ta je v dobršni meri odvisen od boljšega ali slabšega ravnanja s proiz-

Nov izdelek Orodjarni

vodnimi in drugimi delovnimi napravami. Ta del stroškov ni v rokah vzdrževalcev. Pričakujemo, da bo z vpeljavo novega reda v Železarni Ravne namenjena pravilnemu ravnanju z napravami in orodji mnogo večja skrb kot doslej.

Problem rešujemo skupno s proizvodnjo in z veseljem ugotavljamo, da imajo strokovni kader in vodstveni ljudje v proizvodnji primeren odnos do njega. Spoznali so, da je vzdrževanje tudi problem proizvodnje. Prizadevamo si pridobiti ustrezne strokovne ljudi, ki bi v proizvodnih obratih skrbeli in nadzorovali obratovalno sposobnost naprav in bili kvalificirani sogovorniki za nas vzdrževalce. Od dobrega sodelovanja z njimi si obetamo približno za 20 % nižje tovrstne stroške vzdrževanja (lomi, okvare zaradi preobremenitev itd.).

Drugi del stroškov predstavljajo materialni stroški vgrajenega materiala in nadomestnih delov. Če bi vzdrževanje potekalo, kot smo se zmenili, bi bili stroški za materiale znatno nižji. Gospodarjenje z nadomestnimi deli je problem zase. Moderna proizvodnja visokih zalog ne prenese. Naša nesreča je v tem, da je metalurgija kapitalno intenzivna veja industrije, ki zahteva izjemno drage rezervne dele. Ker jih ne proizvajajo v državi, bo mogoče zaloge teh delov zmanjšati šele, ko bomo imeli bolje organizirano in odprto tržišče. Tedaj bo mogoče do njih hitreje priti in še cenejši bodo.

Nadaljnja postavka je produktivnost vzdrževanja. Gledano s stroškovne plati, nas je preveč. Med stroške zapo-

slenega ne štejemo zgolj plače, ki predstavlja komaj desetino vseh stroškov. Gre za vse stroške delovnega mesta in za precejšnje rezerve v produktivnem zaposlovanju. Pri nas skušamo za vsa obdobja, ko nam »primanjkuje« dela, pridobiti dela v hudem konkurenčnem boju na trgu. S tem bi ciklese dela na vzdrževanju obdržali enakomerne, na vzdrževanju bi imeli zaposleno primerno število ljudi, delo pa bi zagotovili tudi tistim sodelavcem, ki bi sicer bili tehnološki višek. Pomembno je namreč, da imamo ob večjih vzdrževalnih delih na razpolago svoje ljudi, ki delo obvladajo.

Ker je vsak, še tako majhen strošek, zelo pomemben, bomo morali prej ali slej uvesti stroškovno inženirstvo, ki ga razviti svet s pridom uporablja že od leta 1970. Vsaka delovna operacija se ovrednoti tudi s stroškovnega stališča – vodilo je čim večji dobiček, ne pa nič stroškov.

V zvezi s stroški in obnašanjem do njih se bomo morali najprej spremeniti mi sami. Videti je treba, kaj je pomembno, in najprej rešiti tiste probleme, ki imajo največji vpliv na višino dobička.

Treba si je postaviti konkretne cilje, npr.: zmanjšati celotne stroške vzdrževanja v ceni tekočega jekla na vratih topilnice za 15 %, ali v ceni industrijskega noža za toliko in toliko odstotkov. Če je cilj otipljiv in ga ljudje razumejo ter vejo, da bodo od njegove uresničitve nekaj imeli, ga bo mogoče doseči. Dokler tega ne bo, bomo delali po starem, ali pa bo treba poseči po bolečih, rigoroznih metodah.

Mojca Potočnik

NAŠE DELO V NOVEMBRU:

Novembra še nobenega izboljšanja

Plan skupne proizvodnje smo v novembru dosegli 49,4 odst., v kumulativni 70,7 odst. Za 7,571 ton prodanih izdelkov smo iztržili 154,2 milijona din, kar je v poprečju 20,38 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 5.849 ton ali za 96,5 milijona din. Izvozili pa smo 1.722 ton ali za 57,7 milijona din, kar znaša 5,58 milijona dolarjev.

NAROČIL ŠE PRIMANJKUJE

V **Jeklarni** so dosegli predvideni plan 44,3 odst. Ta količina je odraz zahtev predelovalcev na osnovi dejanskih naročil. Od vložnih materialov je primanjkovalo rude ter občasno niklja in volframa.

Se nekoliko manj, to je 44,0 odst. plana, so dosegli v **Valjarni**. Velik del časa so obratovali samo na lahki progli, in še to s proizvodnjo betonskega jekla. Novo sprejeta naročila so sproti vključevali ter menjali program in valje ne glede na ekonomičnost, zato je bila izkoriščenost delovnega časa samo 58,0 odst. – normalno bi bilo nad 75,0 odst. Tudi za december upi niso bili boljši, saj nobeni ukrepi za zmanjšanje stroškov ne morejo pokriti tolikšnega izpada proizvodnje. Zaradi tržnih komplikacij pa tudi izdelana roba ni bila v celoti odpremljena. Ob 91,5 odst. proizvodnji v **Kovačnici** primanjkuje naročil za vse agregate, prav posebej pa še za kovaški stroj ter krčilne stroje, kjer naročil sploh ni. Vložka je bilo dovolj, vendar je prihajalo do časovnih zamikov šarž. Oskrba s ostalimi reprodukcijskimi materiali je bila delno motena (žgana žica, zaščitna sredstva).

Jeklovlek je za predvidenim planom zaostal 49,6 odst. Ob pomanjkanju naročil je bil glavni vzrok zaostanka še pomanjkanje vložka ter preklic naročil za Srbijo. V okvari pa so bili tudi nekateri stroji. Vedno pogosteje pa se srečujejo z naročili, za katera niso ustrezno opremljeni.

V **PE Jeklolivarna** je, kot kaže, proizvodnja dosegla svojo najnižjo točko, to je 35,0 odst. predvidenega plana. Za domači trg so izdelali 28, za izvoz pa 67 ton.

PE Stroj so plan presegli za 18,3 odst. Izpadla pa je odprema linije za Fontaine.

V **PE Obdelava** so vsi oddelki razen namenske proizvodnje (ki je plan presegla za 37,5 odst.) zaostali za predvidenim planom. **Orodjarna** je plan dosegla 66,0 odst., **Noži** 88,9 odst. **Pnevm. stroji** 43,2 odst. In **Vzmetarna** 49,0 odst. Povsod primanjkuje ustreznih naročil.

BOLEZNI MANJ KOT DOPUSTOV

V novembru je bil delovni čas izkoriščen 65,58 odst., odsotnosti pa so znašale 34,42 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	7,65 %
– izredno plač. dop.	0,35 %
– bolezn.	6,84 %
– prazniki	12,52 %
– druge plač. odsot.	7,02 %
– neplač. odsot.	0,04 %
– Skupaj	34,42 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,57 odst. ali 5.974 ur, kar je za 0,16 odst. manj kot v oktobru. Tokrat so imeli največ nadur v TSD 5,36 odst., Orodjarni 3,22 odst., Transportu 2,41 odst., Energiji 2,08 odst., Kadri in org. 1,66 odst., Armature 1,53 odst.

IZVOZ RAZLIČNO PO ENOTAH

V PE Metalurgija so izvozili za 855 t izdelkov, kar znaša 42,8 odst. vrednosti. Dolarski plan pa je bil dosežen 53,3 odst. Problemi nastajajo zaradi velikih zalog valjanega materiala v špediciji, ki čaka na odpoklic.

PE Jeklolivarna še vedno primanjkuje naročil. Za december '90 in januar '91 je bilo zaključenih nekaj novih naročil.

PE Stroj so predvideni plan dosegli tako vrednostno kot količinsko. Vrednostni plan je bil presežen pri stiskalnicah za 14,5 odst., valjih 17,3 odst. in obdelanih ulitkih 45,3 odst.

PE Obdelava je količinski plan presegla za 55,3 odst., vrednostno pa le 4,1 odst. Po dolarski vrednosti so bili tokrat v ospredju noži s 67,5, pnevmatika 50,5 in vzmetarna s 108,2 prekorakomenski odstotki.

V PE Armature pa so vrednostni dolarski plan presegli za 58,1 odst., količinsko 34,1 odst.

PLAČILNA NESPOSOBNOST

Glavni problem pri oskrbi z materiali je tudi v tem mesecu v naši plačilni nezmožnosti, kar onemogoča izbiro najugodnejših dobaviteljev.

Najbolj se to kaže pri oskrbi z materiali iz uvoza, saj večina tujih dobaviteljev, ki imajo do nas večje terjatve, zahtevajo najprej poravnavo starih obveznosti in so se šele potem pripravljali pogovarjati o novih dobavah. Podobno velja tudi za dobavitelje z domačega trga, ki nam dobavljajo uvožene materiale.

Zaradi zmanjšanja obsega proizvodnje je ta problematika sicer nekoliko manj občutna. Tudi izredno angažiranje nabavnih referentov in nekdanji image Železarne Ravne pri naših dobaviteljih precej prispeva, da uspevamo še tekoče oskrbovati proizvodnjo, da ne bi prišlo do zastojev.

Splošna gospodarska situacija je izredno zaostrena, preživele bodo oziroma se ohranile na trgu le organizacije, ki se bodo sposobne pravočasno prilagoditi nastalim razmeram.

V nabavi se hitro prilagajajo novim razmeram in uspevajo še tekoče oskrbovati proizvodnjo. Vendar brez bistvenega izboljšanja finančnega stanja nam to ne bo uspevalo dolgo.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU ŠE PA

Ob pomanjkanju naročil in slabem asortimentu so v Valjarni dosegli predvideni količinski plan 59,1 odst., v Kovačnici 94,5 odst. In Jeklovleku 35,8 odst. Skupaj v metalurgiji 63,0 odst. V Kovačnici je bil v remontu kovaški stroj, veliko zastojev je bilo v Jeklovleku, in to predvsem na žičnih strojih. Do zastojev je prišlo tudi zaradi čakanja na vložni material.

Vzrok slabe produktivnosti in vsesplošnega pomanjkanja naročil v Jeklolivarni je le 5,7 odst. prodaja. Odstotek bi lahko bil nekoliko višji, vendar nastajajo težave zaradi majhnih količin – sortiranje po kvalitetah, in zelo kratkih dobavnih rokih, ki jih še vedno niso pripravljali realizirati.

PE Stroj so plan dosegli 67,5 odst., vzrok temu je predvsem blokada srbskega trga. V PE Obdelava so v Orodjarni dosegli plan 66,0 odst. Zaradi okvare in remonta treh strojev niso dokončali predvidenih orodnih plošč. Noži so dosegli predvideni plan 86,3 odst., Pnevmatika 31,2 odst., v primerjavi z oro-

djem so prodali večje količine rezervnih delov. Vzmetarna je plan dosegla 33,2 odst.

Zaradi forsiranja izvoza so v Armaturah dosegli plan le 37,2 odst.

UVOZ

Zaradi večmesečnega dolgotrajnega tujim dobaviteljem Železarne Ravne ne more kupovati blaga na zunanem trgu brez učinkovitih sredstev.

Uvoz reprovizivnih in rezervnih delov v novembru se je realiziral delno po dolgoročnih kooperacijskih pogodbah, delno pa z akreditivi. Plačilna nesposobnost železarne je povzročila, da nam inozemski dobavitelji ne dobavljajo več blaga »na odprto« brez plačila.

V novembru so prispelo prve delne pošiljke opreme UHP elektro peči.

ODDELEK POSLOVNA ENOTA	ODSTOTKI DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ ž		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir
JEKLARNA	44,3	71,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VALJARNA	44,0	68,4	53,2	66,3	54,5	67,4	31,9	60,3	27,6	56,6	65,9	72,0
KOVAČNICA	91,5	91,2	95,0	92,2	91,1	93,2	118,9	135,3	102,1	126,9	90,0	89,7
JEKLOVLEK	50,4	56,6	40,4	54,9	42,2	54,2	132,7	70,1	113,7	64,7	31,0	52,5
PE METALURGIJA	47,5	70,8	59,2	69,7	59,7	70,3	93,9	68,6	46,5	64,2	63,4	72,0
PE JEKLOLIVARNA	35,0	55,2	14,5	41,2	16,1	47,5	54,1	84,3	46,2	79,0	8,3	39,4
PE STROJI	118,3	92,5	103,1	90,5	91,6	76,5	112,2	81,4	94,6	75,8	87,9	77,3
NAMENSKA PROIZVOD.	137,5	92,4	149,4	113,7	79,7	109,5	90,0	125,2	76,4	118,7	103,8	43,1
ORODJARNA	66,0	95,6	64,6	99,5	64,6	87,1	111,2	181,5	95,7	167,7	61,0	77,8
- NOŽI, BRZOREZ, OROD.	94,4	82,4	98,0	79,6	82,8	77,1	166,4	130,2	142,3	121,2	56,8	57,1
- GREDECE	62,2	117,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	88,9	98,0	102,6	82,0	84,2	78,3	167,5	131,0	143,4	122,0	57,0	58,2
PNEVMAT. STROJI	43,2	65,9	38,7	56,3	56,6	74,5	150,5	155,9	127,8	143,4	54,2	72,2
VZMETARNA	49,0	65,4	44,2	65,8	54,7	82,3	208,7	124,6	175,1	114,3	40,8	78,7
KALILNICA	-	-	-	-	366,7	143,9	-	-	-	-	366,7	143,9
PE OBDELAVA	79,4	79,4	80,6	81,6	74,4	93,1	104,1	127,2	88,4	120,1	61,3	68,0
PE ARMATURE	103,8	101,7	106,2	100,6	97,5	102,9	158,1	129,8	135,1	121,6	35,7	72,4
STORITVE DRUGIH	-	-	-	-	152,3	116,0	-	-	-	-	152,2	115,9
SKUPAJ PODJETJE	49,4	70,7	60,1	69,9	65,1	74,9	88,1	92,8	75,0	87,2	60,3	69,0

Kakšen poslovni integralni informacijski sistem v železarni

INFORMACIJSKI IZZIVI V 90.LETIH

Informacijska revolucija, kateri smo priča, usodno vpliva na življenje posameznika, podjetja in družbe. Informacije, znanje postaja eden najpomembnejših virov podjetij. Prav tako postaja informacijska tehnologija vse pomembnejši dejavnik uspešnosti in učinkovitosti podjetij. Upravljanje informacijskih virov bo postalo ena ključnih nalog obdobja, v katerega vstopamo. Izzive lahko, z vidika njihovih vplivov, razvrstimo v neke skupine, kot so: uspešno konkuriranje na tržiščih, revdiranje življenjskih ciklov proizvodov, poslovna strategija, novi posli in proizvodi, integracija procesov v podjetju in širše-poslovnih partnerjev... Informacijska tehnologija zahteva vse večja vlaganja, posebno v panogah, kjer so intenzivne spremembe. Tu je treba v informacijsko tehnologijo vlagati 10 in več odstotkov prihodka, ker je zelo verjetno, da bi bilo podjetje ob manjših vlaganjih izrinjeno s tržišča.

Informacijska tehnologija postavlja klasično gledanje na produkcijsko verigo, katere začetek predstavljajo dobavitelji, zaključek pa kupci, v nekoliko drugačen kontekst. Posamezne, prej ločene faze so integrirane do take ravni, da so meje med njimi že zelo zbrisane.

Naša dejanja so v nasprotju z besedovanjem, vzevamo se za sodobno tržno gospodarstvo, v podjetjih pa je še vedno uveljavljena proizvodna koncepcija poslovanja. Tej koncepciji smo prilagodili tudi svoj način vodenja in upravljanja podjetja, pa zato tudi informacijski sistem.

Če kritično pogledamo na same sebe, se izkaže, da tudi o dogajanju znotraj podjetja ne vemo prav veliko; tu mislimo, da ne vemo predvsem 'pravega'. Kljub goram podatkov nimamo informacij v po-

sameznih odločitvenih situacijah.

Prehod od dogovorne ekonomije na svetovno tržno gospodarstvo pomeni tudi to, da mora podjetje poslovati po ekonomskih kriterijih, ki jih določa svetovni trg (trg kupcev in ne trg proizvajalcev, turbulentno okolje, enkratni izdelki vrhunske kakovosti...).

Da se bomo lahko prilagodili razmeram, se moramo korenito preobrniti. Toda nobena inovativna sprememba temeljnega procesa ne bo učinkovita, če ne spremenimo upravljalnih odnosov in informacijske podpore. Predvsem mislimo s tem na razvijanje informacijske infrastrukture in na njej zgrajenega fleksibilnega informacijskega sistema. Ta infrastruktura mora omogočiti dostop do vseh informacijskih virov v podjetju in okolju in izmenjavo sporočil znotraj podjetja in v okoljem. Nujna je drastična informacijska preorientacija v okolje.

Nosilci takšne preobrazbe so seveda upravljalci – uporabniki, ki pa preobrazbe ne morejo izpeljati brez informatikov in organizatorjev.

Za konec: Nove informacijske tehnologije ne rešujejo problemov hitro, s trenutnim učinkom; le kompleksni, večletni napor (npr. CIM) vseh poslovnih in strokovnih delavcev bodo dale rezultate. Računalniško integrirana proizvodnja (CIM) bo skupaj s korenitimi spremembami pri razvoju izdelkov drastično skrajšala čas, ki je potreben za osvojitve ideje do izdelka na trgu. Vendar pa mora biti uvažanje novih informacijskih tehnologij povezano z reorganizacijo poslovnih procesov, zahteva pa sodelovanje, razumevanje in ne nazadnje znanje.

Dragomir Benko,
prof., vodja
poslovne informatike

ANKETA MED UPORABNIKI V EKONOMSKO-FINANČNEM SEKTORJU

POTREBUJEMO KVALITETNE INFORMACIJE

Tudi uporabnike v Ekonomsko-finančnem sektorju

smo naprosili za sodelovanje v anketi o poslovnem

integralnem informacijskem sistemu. Zastavili smo jim enaka vprašanja kot v prejšnji številki Fužinarja uporabnikom v Komericali:

1. Kaj razumete pod pojmom poslovni integralni informacijski sistem?

2. Ali si lahko predstavljate koncern Železarna Ravne v Evropi '92 brez takšnega sistema?

Kakšne, menite, bi bile posledice, če se za projekt ne bi odločili?

Kaj menite o odločitvi DS železarne, da potrdi investicijski projekt za novo računalniško opremo?

3. Kako ocenjujete projekt po vsebinski plati (oprema, programi)?

4. H kateremu mnenju se nagibate v dilemi: stari sistem podreti in zgraditi popolnoma novega – stari sistem dograjevati?

5. Kako pogosto uporabljate računalnik? Ga uporabljate samostojno ali s sodelavci? Si lahko predstavljate svoje delo brez računalnika?

6. Kako ocenjujete sodelovanje z OE Informatika?

Vida Lotrič, dipl. oec., vodja finančnega planiranja v Fincah:

»Poslovni integralni informacijski sistem je po mojem mnenju sistem računalniške (avtomatske) obdelave podatkov poslovanja nekega sistema. Tak sistem obdelave podatkov mora zajemati čim več podatkov in informacij o poslovanju in o aktivnostih v sistemu, ki morajo biti medsebojno povezane, tako da je želena informacija oz. podatek čim bolj popoln in jasen. Poslovni integralni informacijski sistem ima tudi široko mrežo terminalskih povezav s centralno enoto, ki omogočajo neposredno vnašanje podatkov za posamezna področja in tudi koriščenja podatkov drugih služb.

Železarna Ravne ali kateregakoli drugega sodobnega podjetja si ne znam predstavljati brez poslovno integralnega informacijskega sistema, če podjetje seveda želi obvladovati poslovne dogodke in stroške.

Če se za projekt povečanja kapacitet poslovnega računalnika ne bi odločili, bi pač ostali pri takem obsegu obvladovanja področij prek računalnika. Vemo pa, da so že sedaj problemi, saj so kapacitete premajhne, področij ni možno še bolj racionalno integrirati in obvladovati.

Menim, da je DS s potrditvijo investicijskega programa sprejel pozitivno odločitev.

Projekta samega ne vem kako ne poznam, vendar, kolikor mi je znano, mislim, da so strokovnjaki s tega področja stvari dobro preučili in se odločili za najboljšo varianto.

Menim, da bi bilo škoda in tudi nesmiselno vse stare rešitve in celotni sistem podirati. Veliko zadev je kar dobro rešenih, z dograjevanjem pa se lahko dopolnjujejo in tudi izboljšujejo, kjer je to pač potrebno oz. kakor bodo zahtevali uporabniki.

Računalnika sicer tako zelo pogosto niti ne potrebujem. Vseeno pa, kadar ga že rabim, mi je zelo dobrodošla pomoč. Uporabljam ga skupaj s sodelavci.

Če že ne bi imeli terminalske povezave z računalnikom, pa pri svojem delu obvezno potrebujem obdelave za raznih področij. Torej brez »ta velikega« računalnika ne gre.

Sodelovanje z OE Informatika je kar dobro, čeprav se je z novim vodstvom nekoliko zakompliciralo, vendar gre.«

Dragica Ferlež, dipl. oec., vodja finančno operativne službe, Finance:

»Poslovni integralni informacijski sistem je sistem, ki v operacijskem in programskem smislu podpira oziroma povezuje posamezne poslovne funkcije tako, da so te čim bolj povezane med seboj oziroma da služijo vsem uporabnikom na različnih nivojih odločanja v okviru poslovnega sistema.

Primer: obdelava prevzemnic po njihovem izpisu ob prevzemu materiala na posameznih prevzemnih mestih v železarni v okviru nabavnega informacijskega sistema (informacije o prevzemu nabavljene materiala po različnih kriterijih za potrebe nabavne in ostalih služb) naj služi za potrebe likvidnostnega planiranja potrebnih finančnih sredstev v finančni službi (kvartalno, mesečno, tedensko,

dnevno) ob upoštevanju plačilnih pogojev iz sklenjenih pogodb s posameznimi dobavitelji za posamezno vrsto materiala. Pod tem si predstavljam informacijsko podprto nabavno funkcijo v tesni povezavi z obdelavami v finančni službi in v računovodstvu (ter drugih služb, kot so plansko-analitska, statistika...), kjer se podatki zajemajo na enem mestu (to je mestu nastajanja) in potem le-taki oziroma obdelani služijo vsem uporabnikom na različnih organizacijskih nivojih in podjetju.

Brez poslovnega integralnega informacijskega sistema si nikakor ne morem predstavljati našega poslovanja v prihodnosti – nasprotno, nujno potrebno je obstoječi informacijski sistem dopolniti, saj že danes na tem področju zelo zaostajamo za svetom.

Projekta kot takega ne poznam. Če odgovorim splošno, bi glede na naše želje, potrebe in zahteve po določenih informacijah nujno potrebovali več terminalov in printerjev v okviru posameznih služb. Menim, da imamo kljub še določenim pomanjkljivostim dokaj dobro postavljeno bazo podatkov. Moti pa me to, da iz obstoječe baze podatkov ne dobimo glede na postavljene zahteve raznih pregledov po različnih kriterijih. Ugotavljam, da se predvsem v zadnjem letu dni na finančnem področju postavljajo vedno nove zahteve po določenih finančnih informacijah, ki pa jim AOP ne sledi dovolj hitro (kot glavni vzrok se navaja premajhna zmogljivost računalnika).

Menim, da je potrebno stari sistem dograjevati in ga oblikovati v tak informacijski sistem, ki ga bomo lahko resnično opredelili kot urejeno povezavo ljudi, sredstev za delo in predmetov dela z namenom zadovoljiti informacijske potrebe na vseh organizacijskih nivojih podjetja.

Računalnik in PC uporabljamo dnevno tako samostojno kot skupaj s sodelavci. Svoje dela si brez računalnika niti približno ne znam predstavljati.

Sodelovanje z AOP lahko ocenim za solidno, čeprav bi si v določenih primerih želeli še tesnejšega in hitrejšega sodelovanja.

Nada Navaršnik, dipl. oec., vodja deviznega poslovanja, Finance:

»Pod pojmom poslovni integralni informacijski sistem razumem sklop poslovnih in ostalih informacij, ki v podjetju služijo kot osnova za izdelavo strategije vodenja in izvedbe poslovanja podjetja. Ta sistem pa mora biti zasnovan tako, da dejansko služi svojemu namenu in da ga lahko uporabniki s pridom uporabljajo.

Absolutno si koncerna Železarna Ravne v Evropi '92 ne

znam predstavljati brez takšnega sistema. Če se za projekt ne bi odločili, mislim, da bi bilo ogroženo poslovanje železarne, kajti nemogoče je brez takšnega informacijskega sistema obvladovati proizvodnjo in druga področja.

Novega projekta v podrobnosti ne poznam (oprema, programi), vem pa toliko, da naj bi bil novi program večji, z večjo kapaciteto, kar je pri sedanjem programu samo ozko grlo (premalno terminalov, premajhna sposobnost za nove podatke).

Po mojem mnenju bi bilo bolje, da stari sistem podremo in začnemo z novim, ki naj bi imel večje kapacitete, da bi lahko področja, ki do sedaj še niso bila obdelana, v bodoče vključili v program.

Pri delu v deviznem poslovanju nam je računalnik nepogrešljiv, kajti večino obdelav imamo že prek računalnika – treba bi bilo nekatere še dopolniti. Ker gre pri deviznem poslovanju za množico različnih podatkov, si dela brez računalnika ne morem predstavljati. Računalnik uporabljamo dnevno, tako jaz osebno kot tudi moji sodelavci.

Sodelovanje z OE Informatika: mislim, da je bilo zaenkrat uspešno, čeprav bi bilo lahko boljše.

Dora Enci, oec., vodja obratnega računovodstva, Računovodstvo:

»O definicijah za integralni poslovni informacijski sistem je napisanih veliko knjig in tudi v Informativnem fužinarju je bilo o tem objavljenih nekaj člankov. Ker računovodstvo potrebuje sistematično zbrane in ažurne informacije iz vseh faz in vseh organizacijskih delov poslovnega sistema, zanj pomeni vsaka izoliranost ali neusklajenost informacij motnje pri delu. V tržnih razmerah pa seveda tudi pričakujem od informacijskega sistema, da bo zagotavljal v temeljnem in upravljalnem procesu na racionalni način take informacije, da bodo potem bilance poslovnega sistema brez rdečih števil.

Računalnik je nedvomno nepogrešljivo orodje skoraj na vseh področjih našega življenja, zato si uspešnega poslovnega informacijskega sistema brez računalniške podpore ne morem več predstavljati. Boljša in sodobnejša računalniška oprema bi bila seveda tudi v računovodskih službah dobrodošla, odločitev, kdaj in kaj nabaviti, je pa seveda treba pretehtati v okviru vseh prioriteten potreb in finančnih možnosti.

Z vidika računovodske funkcije bi bilo potrebnih več osebnih računalnikov, ki bi imeli možnost neposredne povezave s centralnim računalnikom in njegovo banko podatkov. Temu prilagojena bi morala

biti tudi programska oprema, da bi omogočala samostojno delo na osebem računalniku, neposredni dostop do banke podatkov, po potrebi pa zagotavljala na centralnem računalniku kompleksnejše obdelave.

V zadnjem času so se zgodile velike družbeno-ekonomske spremembe in velike spremembe v organiziranosti železarne, hiter pa je tudi razvoj računalniške opreme.

Zato je logično, da je treba poslovni informacijski sistem korenito dopolniti. Če bi sistematska analiza pokazala, da je treba zgraditi popolnoma nov sistem, pa je vsekakor treba zagotoviti v prehodnem obdobju kontinuiteto delovanja obstoječega sistema.

Računalnik v računovodstvu uporabljamo vsakodnevno prek terminalov in paketnih obdelav.

Sodelovanje računovodstva z OE Informatika je bilo pogojeno z dosedanja organizacijo, kjer je bila odgovornost za ažurnost in učinkovitost informacijskega sistema vpeta v motivacijski model dogovorne ekonomije. Čeprav je bilo sodelovanje s posameznimi računalniškimi strokovnjaki rekurzivno, pa mislim, da bi moralo bodoče sodelovanje biti na ekonomskih temeljih in skupaj spoznanih dolgoročnih ciljih.

Marta Igerc, oec., vodja knjigovodstva zalog, Računovodstvo:

»Pod pojmom poslovni integralni informacijski sistem razumem informacijo od naročila nabave materiala, vložka, proizvodnje izdelka in njegove prodaje. Ne morem si predstavljati prihodnosti Železarne Ravne brez takšnega sistema, zato menim, da je odločitev delavskega sveta, da potrdi investicijski projekt za novo računalniško opremo, pravilna. Manj ažurnih informacij si dandanes ne smemo privoščiti.

Menim, da je projekt po vsebinski plati ustrezen, dober. Nesmiselno bi bilo rušiti stari sistem in graditi popolnoma novega. Treba je le dograditi stari informacijski sistem.

Z OE Informatika dobro sodelujemo.

Ludvika Enci, dipl. oec., planerka za srednjeročni in dolgoročni plan v Kontrolingu:

»Informacijski sistem mora biti učinkovit, kar pomeni, da morajo biti informacije pravočasne, kvalitetne in primerno obsežne. Le pod temi pogoji imajo mesto četrtega produkcijskega faktorja. Vsi trije kriteriji za učinkovitost informacijskega sistema pa se po svoji pomembnosti razlikujejo glede na uporabnike informacij.

Za poslovni sistem je pomembno, da lahko s svojim informacijskim sistemom pokriva čim več področij poslovanja. S kombiniranjem podatkov z različnih področij se oblikujejo informacije, ki služijo za poslovne odločitve na vseh nivojih odločanja.

Očitno je za nami obdobje, ko smo se večkrat, kljub možnostim uporabe različnih informacij, odločali na pamet. Kvalitetne informacije so poleg kvalitetnih izdelkov pogoj za naš nadaljnji uspeh, še zlasti, ker se zaradi težjih pogojev gospodarjenja doma moramo preusmeriti na tuja tržišča.

Železarna Ravne je dokaj zapleten in obsežen poslovni sistem, zato ga je težko obvladovati, ne da bi pri tem nastopil tako imenovani »dinozaver efekt«. Za preprečitev le-tega pa je potreben dober informacijski sistem. Menim, da je bila doslej izgradnja tega sistema dokaj uspešna. Pogojena je bila z razpoložljivo računalniško opremo in strokovnjaki tako na področju obdelave podatkov kot na področju dajalcev osnovnih informacij oziroma uporabnikov le-teh.

V železarni delam že dvajseto leto. Pri svojem delu uporabljam ogromno informacij, ki jih pridobivam s pomočjo zelo različnih računalniških obdelav. V teh letih se je obseg informacij zelo povečal, z možnostjo dostopa do posameznih informacij prek terminalov pa tudi bistveno skrajšal čas pridobitve želenih informacij. Obdelava in priprava tako dobljenih podatkov kot pomoč za poslovne odločitve je hitrejša in zanesljivejša.

Vendar še obstajajo področja, ki niso zadovoljivo obdelana, zato so informacije s teh področij pomanjkljive, nezanesljive in predstavljajo vrzel v celoti informacij za poslovne odločitve.

Postavljen informacijski sistem je dober, izboljšati ga moramo z razširitvijo področij. Potreben je torej dograjevanje in izpopolnjevanje, kar pa je naloga tako izvajalcev kot uporabnikov.

Kar pa se tiče investicijskega projekta za nabavo računalniške opreme, menim, da moramo temeljito pretehtati naslednje: potrebno višino sredstev, potreben in razpoložljiv kader ter na osnovi tega poiskati najbolj racionalno rešitev. Interesi posameznikov morajo biti podrejeni skupni koristi sistema. Težiti je treba k nadaljnji gradnji enotnega informacijskega sistema, ne pa k rušitvi že obstoječega ter »odkrivanju Amerike« na področjih, kjer je že odkrita.

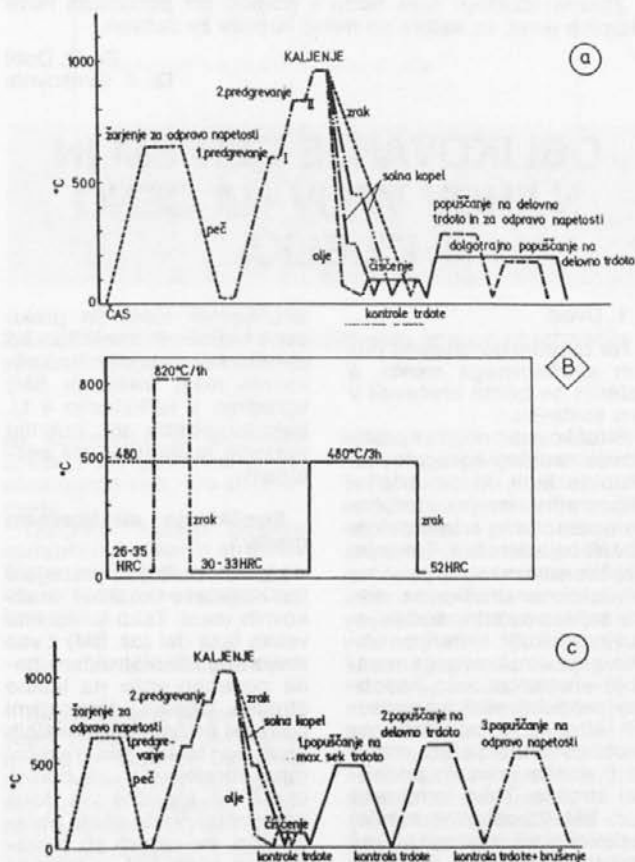
MARAGING JEKLA

V skladu s strateško usmeritvijo Železarne Ravne v proizvodnji dražjih materialov smo začeli z osvajanjem nove skupine jekel – maraging. Ime pove, da imajo ta jekla martenzitsko strukturo in da je mogoče njihove lastnosti izboljšati s staranjem.

Glavne značilnosti teh jekel so:

– Njihova toplotna obdelava se izvaja v dveh korakih. Po prvem koraku – raztopnem žarjenju pri okrog 900°C in ohlajanju do sobne temperature – dobijo sorazmerno mehko martenzitsko strukturo, ki jo je mogoče dobro mehansko obdelovati. Vsa jekla te vrste imajo namreč majhno vsebnost ogljika – pod 0,1 %. Kritična ohlajevalna hitrost je zelo majhna in prekaljivost ni problematična.

Druga faza toplotne obdelave – izločevalno utrjevanje – se izvaja pri okrog 500°C, zato tudi na zraku še ni intenzivnejšega škajenja in tudi ne večjih deformacij.

Sl.1: Primerjava časovno temperaturnega režima pri toplotni obdelavi

- Ⓐ jekla za delo v hladnem
- Ⓑ maraging jekla in
- Ⓒ jekla za delo v toplu

Toplotna obdelava je enostavnejša, cenejša in tudi manj tvegana kot pri drugih jeklih. Primerjavo časovno temperaturnih režimov kaže slika 1.

– Po končani toplotni obdelavi imajo odlično kombinacijo mehanskih lastnosti.

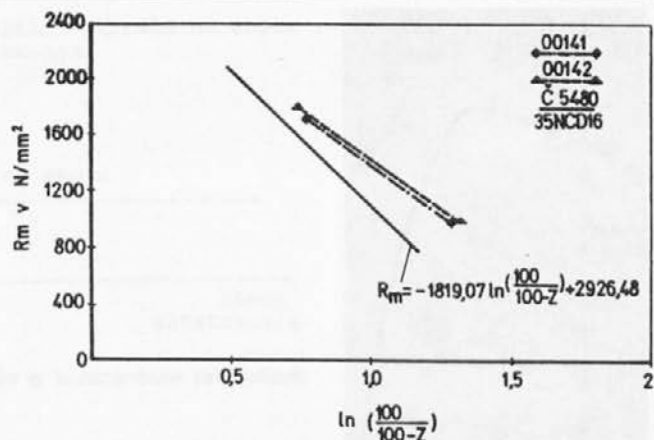
– Zaradi omenjenih značilnosti povzročajo manj težav pri varjenju kot druga legirana konstrukcijska jekla in ni potrebno predogrevanje.

– Nekateri predstavniki teh jekel imajo dobro korozijsko odpornost. Pri enaki korozijski odpornosti imajo boljše mehanske lastnosti kot klasična kemično odporna jekla.

– Mogoče jih je dodatno utrditi na površini s postopki termokemične obdelave – z nitriranjem.

– Nizka stopnja hladnega utrjevanja omogoča dobro plastično predelavo pri sobni temperaturi.

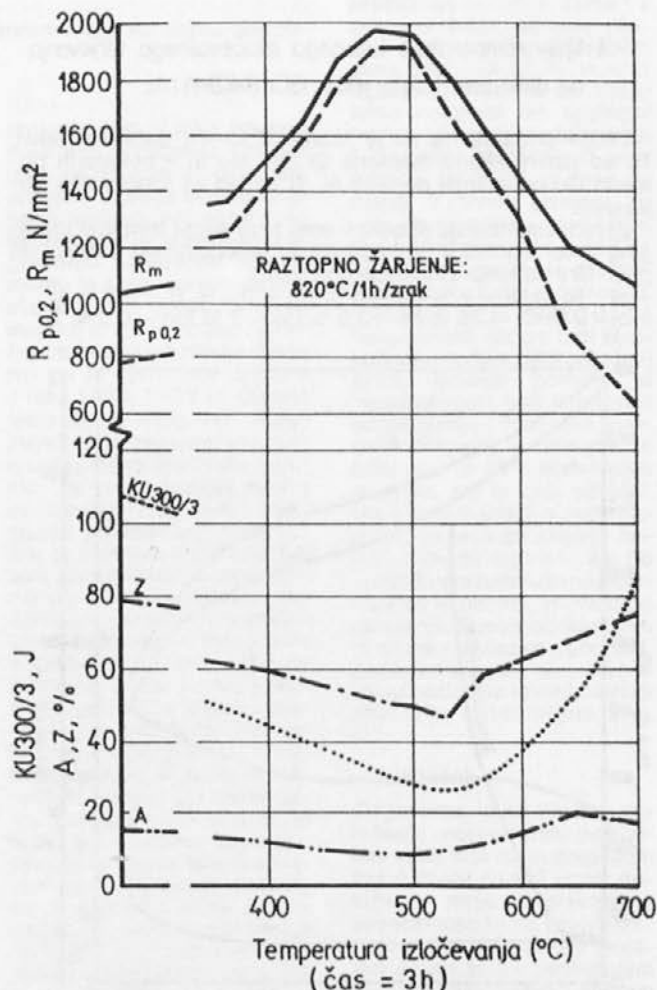
Maraging jekla se vedno bolj uveljavljajo v letalski in raketni tehniki, v orodjarstvu za hladno in toplo plastično predelavo ter litje lahkih kovin in njihovih zlitin, za lahke prenosne

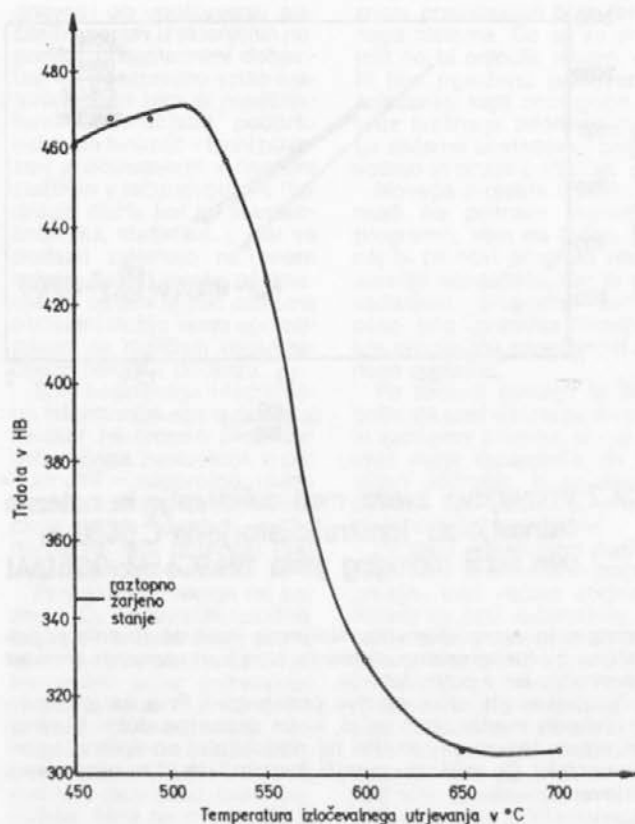
Sl.2: Primerjava zveze med duktilnostjo in natezno trdnostjo za konstrukcijsko jeklo C 5480 in dve šarži maraging jekla 18Ni 9Co 5Mo 0,6Ti 0,1Al

mostove in vezne elemente. Nerjavne variante so zelo priporočljive za funkcionalne elemente črpalk in zapornih armatur cevovodov ter v pralni tehniki.

Razdelimo jih lahko na dve podskupini. Prva se je razvila iz nikljevih martenzitskih jekel, ki so znana po dobri žilavosti pri nizkih temperaturah. Pri tej podskupini so tipični legirni elementi Ni, Co in Mo ter manjši dodatki Ti in Al za izločevalno utrjevanje.

Sl.3: Odvisnost mehanskih lastnosti maraging jekla 18Ni 9Co 5Mo 0,6Ti 0,1Al od temperature izločevalnega utrjevanja

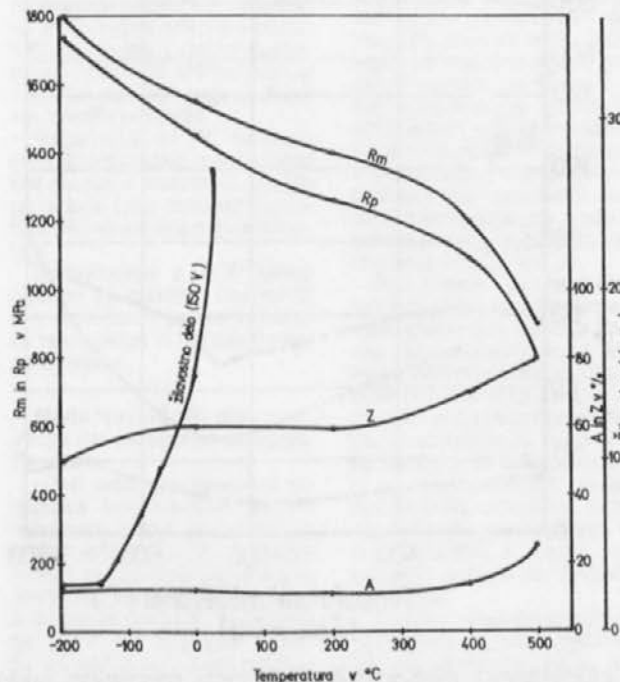

Sl.4: Vpliv temperature 4-urnega izločevalnega utrjevanja na doseženo trdoto jekla 13Cr8Ni2Mo1Al

Druga podskupina se je razvila iz Cr-Ni nerjavnih jekel. Tu so glavni legirni elementi Cr, Ni, Mo in v nekaterih primerih Cu ter manjši dodatki Al, Ti ali Nb za izločevalno utrjevanje.

Zaradi zmanjšanja stroškov smo prve šarže treh vrst maraging jekel izdelali v 30-kilogramski laboratorijski indukcijski peči. Gre za jekla z naslednjo sestavo:

- a) 18 % Ni – 9 % Co – 5 % Mo – 0,6 % Ti – 0,1 % Al
- b) 9 % Cr – 10 % Ni – 3,5 % Co – 2 % Mo – 0,8 % Ti

Sl.5: Spreminjanje mehanskih lastnosti jekla 13Cr8Ni2Mo1Al v izločevalno utrjenem stanju s temperaturo

c) 13 % Cr – 8 % Ni – 2 % Mo – 1 % Al

Jeklo pod a) spada v prvo podskupino, jeklo pod c) v drugo, medtem ko je jeklo pod b) nekje vmes.

Na sliki 2 je podana odvisnost med duktilnostjo in natezno trdnostjo za šarži 00141 in 00142 jekla pod a) v primerjavi z isto karakteristiko jekla za poboljšanje Č5480. Duktilnost maraging jekla je precej boljša pri enaki trdnosti.

Slika 3 kaže spreminjanje mehanskih lastnosti jekla pod a) v odvisnosti od temperature izločevalnega utrjevanja (staranja) po določenem načinu raztopnega žarjenja.

Na sliki 4 vidimo spreminjanje trdote jekla pod c) v odvisnosti od temperature izločevalnega utrjevanja. Razvidno je, da lahko s »prestaranjem«, to je izločevalnim utrjevanjem pri previsoki temperaturi, dosežemo nižjo trdoto kot v raztopno žarjenem stanju. S tem še izboljšamo obdelovalnost.

Slika 5 kaže spreminjanje mehanskih lastnosti jekla pod c) v izločevalno utrjenem stanju v odvisnosti od temperature.

Rezultati dosedanjih raziskav kažejo, da so lastnosti pri nas izdelanih maraging jekel primerljive s tistimi, ki jih navajajo tuje norme in proizvajalci, če je predpisana kemijska sestava natančno zadeta in če držimo vsebnosti nezaželenih spremljajočih elementov dovolj nizko. 2000-kilogramska vakuumska indukcijska peč to omogoča.

Zbrane izkušnje nam bodo v pomoč pri ponudbah nove skupine jekel, za katera se nekaj kupcev že zanima.

Dr. Đ. Dobi
Dr. F. Grešovnik

OBLIKOVANJE CEN SM IN NJIHOV VPLIV NA CENO IZDELKA

1. Uvod

Na začetku opredelimo pojem stroškovnega mesta, s katerim se bomo srečevali v tem sestavku.

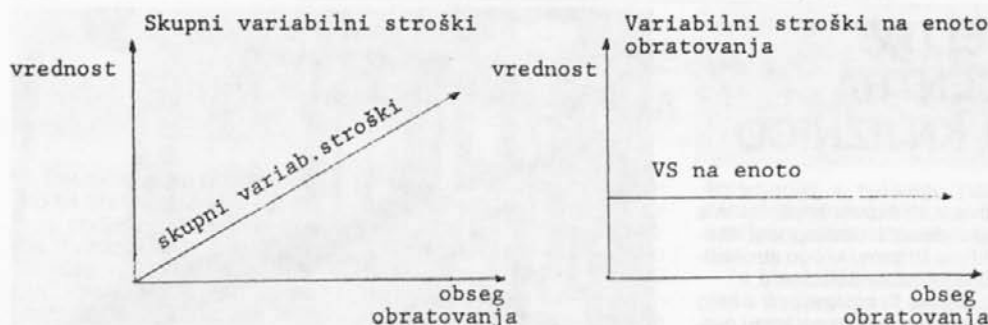
Stroškovno mesto predstavlja skupino agregatov ali skupino ljudi, ki na izdelku neposredno izvajajo določeno operacijo in s tem delom povzročajo stroške. Takšnim stroškovnim mestom pravimo produktivna stroškovna mesta, saj neposredno sodelujejo v produkciji. Kriterij za oblikovanje stroškovnega mesta je enaka (ali zelo podobna) produktivnost posameznih strojev, ki povzročajo enoto obratovanja (uro, minuto, t) enake (ali zelo podobne) stroške. Tako formiramo npr. SM (stroškovno mesto) rezkalni stroji iz enega ali več rezkalnih strojev s podobno produktivnostjo. Nezdružljiva stroja na SM pa sta npr. CNC in navadna stružnica, saj lahko njuna produktivnost bistveno odstopa, prav tako pa sta zelo različna povzročitelja nekaterih vrst stroškov (npr. amortizacija, zavarovalne premije).

Druga skupina SM pa je takšna, da njena opravila neposredno ne zadevajo izdelave izdelka, so pa potrebna za funkcioniranje proizvodnje in poslovanja. Takšna SM imenujemo neproduktivna stroškovna mesta, saj v neposredni produkciji izdelka ne sodelujejo. Primeri teh SM so: priprava dela, vodstvo obrata, finance, razvoj, računovodstvo, komerciala itd. Ker vsi poznamo kalkulacije, lahko povemo, da so vanje vkalkulirani le časi produktivnih

stroškovnih mest (in preko cene tudi stroški), medtem ko stroške neproduktivnih stroškovnih mest (režijskih SM) vgradimo v kalkulacijo v t.i. pokritju obrata ter pokritju upravne režije (oziroma sektorjev).

Stroški na stroškovnem mestu

Izdelek običajno prehaja v fazi obdelave skozi več stroškovnih mest. Tako lahko ima vsaka faza del (oz. SM) z vso svojo specifikom strukture cene poseben vpliv na lastne stroške izdelka. Normativni potroški fizičnih obratovalnih enot so lahko sila različni (npr. obratovalna ura, norma ura, t, kg, toplotna ura, tona ogrevanja). Vrsta enote obratovanja, na katero so preračunane cene SM, je izbrana na osnovi odvisnosti med stroški SM in proizvodnjo, ki pasira (gre) skozi to SM. Da pa lahko izračunamo ceno SM, se bomo najprej seznanili z njeno strukturo. Na SM se pojavljajo stroški, ki so odvisni od obsega obratovanja (ur, t, minut, kg...), in takšni, ki so neodvisni od obsega obratovanja. Odvisne imenujemo tudi variabilni stroški, neodvisne pa fiksni. Variabilne vrste stroškov so: osebni dohodek, pomožni material, energetski mediji, storitve, vzdrževanje, kalkulatinski odpisi orodja, maziva itd. Za te vrste stroškov velja, da so odvisni oz. naraščajo z obsegom obratovanja. Fiksne vrste stroškov so: amortizacija, obresti, zavarovalne premije, investicijsko vzdrževanje itd. Za te vrste stroškov je značilno, da

Prvi diagram pokaže, da z obsegom obratovanja VS naraščajo s konstantnim prirastkom stroškov na dodatno enoto obratovanja.

Skupni fiksni stroški se z naraščanjem obsega obratovanja ne spreminjajo, na enoto obratovanja pa eksponentno padajo.

so konstantni (v skupnem znesku) ne glede na to, ali obratujemo eno, dve ali tri izmene.

Diagrami kažejo gibanje variabilnih in fiksnih stroškov SM v odvisnosti od obsega obratovanja in na enoto obratovanja.

Cena stroškovnega mesta

Seznanili smo se torej z vrstami stroškov na SM: variabilnimi in fiksnimi. Da lahko izračunamo ceno SM, moramo poznati absolutno vrednost stroškov (VS in FS) ter obseg obratovanja. Določitev skupne vrednosti fiksnih stroškov je determinirana z obračunom amortizacije osnovnih sredstev po veljavnih predpisih za vse agregate na SM, izračunom zavarovalnih premij, obresti in dogovorjenega nivoja stroškov investicijskega vzdrževanja...

Za izračun absolutnega zneska variabilnih stroškov pa moramo poznati obseg obratovanja na SM. Za določitev le-tega uporabimo metodo operacijskih raziskav (linearno optimiranje) za izbiro optimalnega proizvodnega programa. Na osnovi grupnih kalkulacij naših grup izdelkov na posameznih trgih (domači, izvoz, interno) izračunamo na osnovi predpisane tehnologije normativ potrošnikov vložka in časov obdelav na t proizvodnje. Z maksimiranjem pokritja določimo optimalne

količine proizvodnje v odvisnosti od prodajnih možnosti. Tako določene količine, pomnožene z normativi, rezultirajo v skupno potrebnem vložku in časih obdelav po SM. S tem je obseg obratovanja določen. Vse posamezne vrste variabilnih stroškov nato prevrednotimo na tekočem nivoju cen na planiran obseg obratovanja. Absolutna vrednost variabilnih stroškov je s tem določena. Cena SM je nato le količnik med variabilnimi in fiksnimi stroški ter obsegom obratovanja.

Uporaba operacijskih raziskav zahteva kvalitetno računalniško podporo na takšnem sistemu, ki s programsko opremo pokriva tako področje tehnoloških podatkov, kompletnega računovodstva, finančnega nabavno-prodajnega področja in kadrovskega področja. Brez izredno visoke računalniške podpore lahko pozabimo tako na kvalitetne cene SM, kalkulacije in vsakršno strokovno poslovno odločanje.

Rekli smo, da po vseh razpoložljivih virih ocenimo nivo stroškov, izvršimo preračun teh stroškov na enoto obratovanja (obratovalno uro, tona ogrevanja, toplotno uro, kg itd.). V tej fazi naletimo na drugi velik problem. Kakšen je ta obseg obratovanja? Kako je določen? V načelu je bil sprejet dogovor, da je obseg obratovanja določen ob planu in ga med letom ne

spreminjamo. V letih, ko smo imeli npr. v začetku leta naročil za pol leta ali celo več, problem obsega obratovanja kot konstanta niti ni bil tako sporen, če je razlika v povprečnem planskem asortimentu in povprečnem dejanskem miksu grupe izdelkov majhna in če je obseg (tonaža) na planskem nivoju. Dejstvo pa je, da ti dve omejitvi v letu 1988, 1989 in seveda letos sploh nista več nepomembni oz. zanemarljivi, ravno nasprotno. Prav zato menimo, da mora postati obseg obratovanja spremenljiva postavka pri izračunih cen SM. Ker je problem večji iz leta v leto, smo že pred dvema letoma ob vsakem izračunu cen SM le-te preračunali v predlovalnih obratih na dve izmeni obratovanja strojev na SM, ne glede na to, če je bila predvidena ob planu le ena izmena. S tem smo hoteli dati referentom v ponudbenem oddelku orodje, ki razširja manevrski prostor pri sestavljanju ponudb v odvisnosti od tega, kako imamo dejansko zasedene kapacitete med letom oz. bi jih lahko zasedli, če bi naročila dobili na tak način, da ponudimo izdelek s ceno SM, ki izhaja iz večjega števila obratovalnih enot, kot je bilo predvideno s planom v začetku leta.

Načeloma bi morali v politiki Železarne Ravne jasno opredeliti, da izkoriščamo ključne agregate v metaluriji

ji na 4 izmene, v predelavi na 3 izmene, vse druge agregate v predelavi pa na 2 izmeni. Na takšni osnovi bi tudi laže pridobivali naročila. Zakaj? V primeru drage opreme znašajo fiksni stroški v strukturi cene tudi nad 60 %, vendar je bistvena razlika, ali absolutno vrednost teh stroškov (npr. 1 mio din) razdelimo na 1.700 enot obratovanja (ena izmena) ali 3500 ur (dve izmeni). V prvem primeru bo ura obremenjena s 588,24 din, v drugem pa le z 285,71 din. Takšno ceno ure obratovanja bomo tudi laže prodali.

Menim, da je nujno, da se fleksibilnost (ali pa tudi strokovnost) na tem področju bolj izrazi. Seveda pomeni to hkrati prevzeti tudi strokovno odgovornost. Povezava prodajni referent – referent za ponudbe je zato bistvenega pomena, saj je rizik odločanja obojestranski. Vsako naročilo, ki smo ga zavoljo nefleksibilnosti izgubili, se bo odrazilo v rezultatu in nezasedenosti kapacitet, vplivalo bo na manjši obseg obratovanja in s tem na visoko ceno SM. Začarani krog se tako vrtil povsem podobno kot inflacijska spirala na vedno višjem nivoju.

Zaključek

Odgovorno in strokovno določanje normativnih potroškov vseh vrst na posameznih SM pomeni na eni strani določanje naše konkurenčne sposobnosti in na drugi strani osnovo za kontrolo stroškov poslovanja v naslednjem letu. Od tega namreč, kakšen je naš odnos do stroškov, je v pretežni meri odvisna naša poslovna uspešnost ali neuspešnost.

Vesna Kozlar

OB PRESELITVI INDOK – CENTRA S STROKOVNO KNJIŽNICO

Zadnjih deset let je strokovna knjižnica doživljala hudo prostorsko stisko. Namesto širitve smo pred petimi leti morali celo odstopiti prostor za potrebe novo nastajajoče enote za standardizacijo.

Ob selitvi smo izvršili nujno selekcijo fonda knjižnice. Izločili smo starejše neuporabne knjige in starejše letnike strokovnih revij. Do sedaj smo manjše izločitve starejšega neuporabnega knjižničnega gradiva izvedli pred 20 oz. 15 leti. Pri tem nas je vodilo dejstvo, da naša strokovna knjižnica ni matična niti arhivska knjižnica, da bi morala trajno hraniti in sistematično nabavljati določen del strokovne literature; tudi s tem povezane širitve prostorov si ne moremo privoščiti. Nabavljamo in hranimo le najbolj aktualno literaturo.

Na novi lokaciji imamo več prostora. Zagotovljena je možnost povečanja kapacitet polic (skladiščne kapacitete) za precej let. S tem bo mogoče shranjevati in centralizirati večji delež knjižnega gra-

diva v strokovni knjižnici in s tem doseči dostopnost literature širšemu krogu strokovnih delavcev železarne.

Selitev je opravljena v zelo neprimernem času, ko ni možno nabaviti nikakršne opreme, ki pa bi jo nujno rabili:

- dodatno opremo za ustrezno predstavitev, namestitev in hranjenje povečanega fonda knjižnice in poslovanja z njim

- opremo za posodobitev in izpopolnitev računalniške obdelave in izkoriščanja razpoložljive znanstveno tehnološke informatike.

Treba je poudariti, da je tak odnos do teh potreb in sploh do informacijsko-dokumentacijske dejavnosti v železarni zelo kratkoviden. To dokazuje, da na odločujočih mestih še vedno ni jasno, da je intenziven pregled, evidenca in dostopnost vse znanstveno-tehnološke dokumentacije v železarni za doseg ekonomične proizvodne tehnologije vitalnega pomena. Tak odnos pa je še toliko bolj nerazumljiv, ko ugotavljamo, da

kljub težkim finančnim razmeram nekatere enote skoraj luksuzno opremljajo svoje pisarne.

Strokovni delavci knjižnice se kljub vsemu vseskozi trudimo, da bi ustregli željam in potrebam uporabnikov tudi v tem času, ko že več mesecev ni dovoljen nakup niti ene knjižne enote. To stisko rešujemo z medbibliotečno izposojajo, kar pomeni, da si za naše uporabnike izposojamo knjige, ki jih mi nimamo, iz drugih slovenskih knjižnic ali iz tujine.

Fizično je selitev zaključena. S seboj smo vzeli vso opremo, ki smo jo imeli na stari lokaciji, tudi napol razpadajoče mize in stole. Kot že rečeno, novega ni mogoče dobiti. Zaradi izločitve starejšega gradiva pa moramo še urediti listkovne kataloge in ažurirati te spremembe v banki podatkov knjižnice. Tako moramo postopno opremiti tudi čitalnico za nekaj hkratnih obiskovalcev.

Ob ureditvi čitalnice moramo zagotoviti neposredno dostopnost in dosegljivost vseh priročnikov, katalogov in drugih pripomočkov, ki jih obiskovalci čitalnice rabijo. Poleg že omenjene najnovejšje opreme za ustreznejše namestitve, predvsem periodike, pa čimprej rabimo ustrezno računalniško in programsko opremo za

- računalniško obdelavo (procesiranje) interne banke podatkov znanstveno-tehnološkega gradiva

- ON-LINE vključitev INDOK-centra v slovenski sistem znanstveno-tehnološke informatike, knjižnično informacijski sistem in vzajemni katalog in

- sodobno poslovanje knjižnice.

O taki potrebi v železarni govorimo že nekaj let. S tem namenom je bil izdelan že predprojekt. Objektivno gledano realizacije takih usmeritev ne bo prav kmalu.

Dalje moramo še bolj intenzivno delati na postopni inventuri knjižnega gradiva in

počasi preiti na redno (obdobno) inventuro. S tem bomo zagotovili, da težko kupljena literatura ne bi ležala neizkoriščena po predalih posameznikov, temveč bo dostopna širšemu krogu interesentov. S tem nameravamo zagotoviti večji red pri izposojevalcih literature in se izogniti pogosti stiski pri marsikaterem delavcu, ko gre iz železarne, pa gradiva ne najde, da bi ga vrnil v knjižnico.

Več moramo storiti na področju izobraževanja porabnikov znanstveno-tehnološke informatike, da bi se povečala informacijska disciplina in sposobnost uporabe informacijske tehnologije.

Čaka nas tudi izdelava poslovnika strokovne knjižnice in s tem povezane določitve knjižničnega odbora. Slednji bi sodeloval pri usmeritvah delovanja in pri realizaciji sprejetih usmeritev.

Ne nazadnje moramo nadaljevati s strokovnim izobraževanjem delavcev v informacijsko-dokumentalistični dejavnosti in zagotoviti primereno nagrajevanje tega dela.

Naj ob tej priliki ponovno opozorimo na skupno odgovornost vseh enot in strokovnih delavcev v podjetju pri izvajanju znanstveno-tehnološkega informiranja in pri skrbi za vključevanje vse tozadevne dokumentacije v skupni centralni sistem oz. banko podatkov. S tem bo v železarno dospela in v železarni ustvarjena dokumentacija na voljo res najširšemu krogu interesentov. S tem bo zagotovljena racionalna uporaba nabavljene literature (npr. gradivo simpozijev in konferenc), racionalna uporaba raziskovalnih kapacitet in dosežkov raziskav ter študij (npr. elaboratov, projektov, diplomskih nalog). Naša dolžnost je, da to potrebo večkrat ponovimo na različnih nivojih. To je vendar skupni interes! Saj le usklajena skupna prizadevanja lahko obrodijo želeni uspeh.

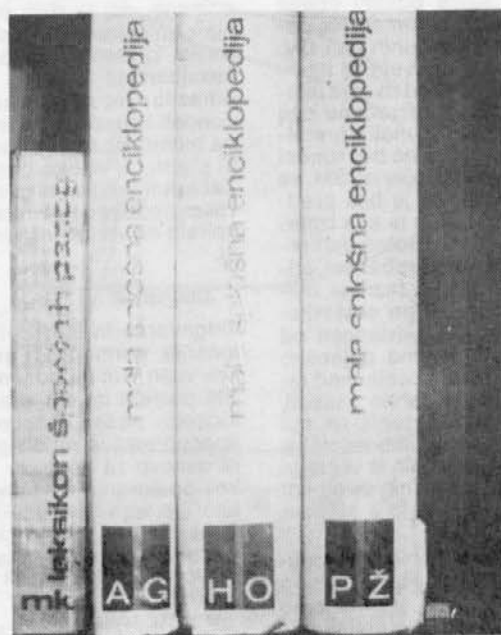
Indok-center

STROKOVNA KNJIŽNICA SE JE PRESELILA

v nove prostore v kleti upravne zgradbe, v prostore, kjer je do nedavnega bila jedilnica.

Tako, kot zadnje mesece, je še naprej odprta vsak delovni dan od 8. do 12. ure. Nova lokacija nudi več prostora tako za knjižnično poslovanje, kakor tudi za obiskovalce. Strokovne delavce vabimo, da še naprej koristno uporabljajo vse usluge, ki jih nudi strokovna knjižnica.

Telefonski številki sta ostali nespremenjeni:
strokovna knjižnica 5511
vodja INDOK-centra 5591

KODEKS POSLOVNEGA OBNAŠANJA TER VPLIV INFORMACIJ NA VREDNOST PODJETJA

Poslovno etiko podjetja lahko na kratko opišemo kot odnos podjetja do svojega okolja, do zaposlenih, kupcev, dobaviteljev, družbe in delničarjev. Raziskave v ZDA so pokazale, da je poslovna etika ena izmed najbolj cenjenih vrednot v poslovnem svetu. Anketa med menedžerji največjih ameriških korporacij je pokazala, da si prizadevajo ohraniti visoke etične standarde v svojem poslovanju. Indikativno je, da ti menedžerji verjamejo v močno pozitivno korelacijsko povezavo med poslovno etiko ter dolgoročno profitabilnostjo podjetja. V Chemical Bank so ugotovili, da se jim je povečala profitabilnost s pomočjo visoke poslovne etike, saj jim je ta omogočila znižati stroške raznih tožb in glob, pridobili so si zaupanje javnosti, pridobili so nove poslovne partnerje, ki so cenili in podpirali takšno njihovo poslovno politiko, hkrati pa so uspeli zadržati in pridobiti najboljše kadre. Večina podjetij v razvitih ekonomijah si prizadeva razviti lastno korporacijsko kulturo, katere neizogibni del je tudi zelo strog kodeks etičnega obnašanja. Ross Perot (znan tudi kot »kavboj-kapitalist«), eden izmed najuspešnejših ameriških poslovnežev, pravi, da v njegovem podjetju nikoli ni bilo prostora za ljudi, ki so:

- s svojim obnašanjem in posredovanjem neugodnih informacij diskreditirali ime podjetja
- se obnašali diskriminatorno do sodelavcev na kakršni koli osnovi
- gledali zviška na sodelavce
- poskušali graditi svojo kariero na tujih plečih
- postali »interni« politikan-ti.

V nadaljnjem razmišljanju se bom osredotočil predvsem na vpliv »notranjih« informacij na tržno vrednost in tržni položaj podjetja, pri čemer je treba najprej pojasniti pojem učinkovitosti trga kapitala. Učinkovitost trga kapitala pomeni, da tržna cena dolgoročnega lastniškega vrednostnega papirja (npr. navadne delnice) izraža tržni konsenz o vrednosti tega vrednostnega papirja. Če je trg učinkovit, cena delnice izraža vse razpoložljive informacije. Investitorji se za nakup delnic nekega podjetja odločijo zato, ker so glede na razpoložljive informacije prepričani, da so delnice vredne vsaj toliko, kot je njihova sedanja tržna cena. Učinkovit trg kapitala obstaja torej takrat, ko tržne cene delnic izražajo vse razpoložljive informacije

o stanju v narodnem gospodarstvu, o stanju na finančnem trgu ter o stanju v podjetjih, katerih delnice kotirajo na finančnem trgu. Iz tega izhaja, da se cena delnice skoraj v trenutku prilagodi novim informacijam, pri čemer kot »novo« informacijo štejemo informacijo, ki za udeležence na trgu kapitala pomeni presenečenje (kajti vse, kar ni presenečenje, je možno predvideti in s tem vključiti v svoja predvidevanja glede cene). Vse empirične raziskave o učinkovitosti trgov kapitala kažejo, da so trgi kapitala v razvitih državah precej blizu »popolnim« trgom, tako da lahko ugotovimo, da je v poprečju na trgu kapitala nemogoče doseči nadpovprečen dobiček z upoštevanjem razpoložljivih informacij. Razpoložljive informacije je treba ločiti od »notranjih« informacij (to so informacije, ki so dosegljive samo ožjemu krogu menedžmenta podjetja, niso pa dosegljive širši javnosti). Uporaba takšnih »notranjih« informacij z namenom doseganja ekstra profita pri špekuliranju z delnicami »lastnega« podjetja, ima značaj kaznivega dejanja in je tudi izredno strogo pravno sankcionirana (v ZDA lahko kazen za takšno dejanje krepko preseže dobo treh let zapora).

Zamislimo si podjetje (delniško družbo), katerega delnice kotirajo na trgu kapitala v neki razviti tržni ekonomiji. Delnice tega podjetja izkazujejo precejšnjo stabilnost ter zmerno rast v preteklih letih, kar pomeni, da ima javnost zaupanje v to podjetje. V bližnji preteklosti je menedžment tega podjetja sprejel odločitev o investiciji, ki ni imela večjega vpliva na vrednost delnic podjetja (pri tem je za nas povsem irelevantno, ali je bila ta odločitev pravilna ali ne). Naenkrat se v dnevnem tisku pojavijo izjave nekoga iz »širšega kroga obveščenih« v podjetju o popolni zgrešenosti sprejete investicije ter o popolni nekompetentnosti najvišjega menedžmenta podjetja. Brihtni fantje s kalkulatorji seveda takoj ugotovijo, da so delnice tega podjetja precenjene. Borzni posredniki se želijo čimprej znebiti teh delnic. Ponudba delnic inkrimiranega podjetja na trgu kapitala se nesorazmerno poveča, kar pri nespremenjenem povpraševanju povzroči hiter padec vrednosti delnic. Ko vrednost delnic doseže kritično spodnjo točko, podjetje bankrotira. Ves ta proces se izvrši v nekaj urah. Stabilno podjetje se je v nekaj urah

spremenilo v »ušivega psa« zaradi informacij, ki so za trg kapitala pomenile presenečenje.

Ta hipotetični primer je seveda do banalnosti simplificiran, vendar predstavlja torzo dogajanj v poslovnem svetu. Pojasni nam tudi, zakaj so pravila obnašanja menedžmenta na Zahodu tako strogo določena. Osnovna naloga menedžerja je, da povečuje delničarjevo premoženje (preko povečevanja vrednosti delnic). Politikantstvo, karierezem, diskreditacija v funkciji lastne promocije pa imajo ravno nasproten učinek na vrednost podjetja. Odločajo delničarji.

Povsem normalen pojav na Zahodu je, da lastniki podjetja zamenjajo nesposoben menedžment, vendar ima novo postavljeni menedžment nespremenjeno nalogo – povečevati vrednost podjetja. Če novi menedžment svoje poslanstvo začne z javnim pranjem umazanega perila, s tar-

nanjem o »zavoženosti stvari« preko najbolj odmevnih medijev, s posipanjem s pepelom, potem ta menedžment ali nima dobrih namenov ali pa je »tržno nepismen.« Novinarji so »lačni« bombastičnih novic. Senzacionalizem je njihovo delo. Ve se, kaj je delo menedžerja. Vse ostalo je vprašanje trgovanja. Revolucije se dogajajo. »Mini revolucija« v podjetju na Zahodu se ne izvaja na romunski način (tj. z neposrednim prenosom). Dolga leta so potrebna, da si podjetje v svojem okolju pridobi dobro reputacijo in image (ki lahko »suhoparno« knjigovodsko vrednost podjetja na trgu tudi večkratno povečata), precej enostavno je dobro ime izničiti. Vse spremembe, pa naj bodo še tako drastične, je treba znati izpeljati na za podjetje najmanj boleč način.

Se sreča, da pri nas nima mo tržne ekonomije.

Samo Javornik

OSKRBA Z ENERGIJO V NOVEMBRU 1990

V mesecu novembru je bila dobava primarnih energentov v redu, enako tudi proizvodnja in oskrba porabnikov s sekundarnimi energenti. Nismo pa imeli lastne proizvodnje kisika in tehničnega dušika. Izpad proizvodnje je bil zaradi generalnega remonta kisikove naprave in zračnega kompresorja za pridobivanje kisika. Tako smo morali oba energenta nabavljati iz Tovarne dušika Ruše, in sicer 277.000 kg kisika in 44.500 m³ čistega dušika, nabavili smo tudi 8.694 m³ argona, in sicer v celoti iz Avstrije.

Zbrali smo 8.400 l odpadnega olja, ki ga pokurimo na ogrevnih pečeh oz. parnih ali vročevodnih kotlih. Od tega je 2.700 l pridobljenega od naprave za čiščenje odpadnih emulzij. Teh smo zbrali in prečistili 107,1 m³. Z destilacijo odpadnih nitro razredčil pa smo pridobili 1.280 kg uporabnega nitro razredčila.

Poleg nabave in oskrbe porabnikov smo v novembru izvajali planirane preventivne preglede in tekoča vzdrževanja na energetskih napravah in postrojih. Sproti smo odpravljali tudi vse nastale okvare na energetskih vodih v železarni in na CK v mestu. Izvedli smo tudi nekaj novih del in predelav.

Poraba primarnih in sekundarnih energentov je bila v novembru manjša, kot smo planirali. Večja poraba od plana je bila samo čistega dušika, in to zato, ker se je le-ta uporabljal tudi kot tehnični dušik. V remontu je namreč bila naprava za pridobivanje tehničnega dušika. Najmanj pa smo porabili mazuta, saj je znašala poraba le 7,5 % plana, zato pa je bila nekoliko večja poraba zemeljskega plina, kot bi bila sicer.

Vendar je bila skupna poraba toplote iz ZP + PB + M manjša od plana, in sicer za 28,2 %, kar je tudi skladno z manjšo proizvodnjo.

Jože Oder

VARČEVANJE Z ENERGIJO

VARČEVANJE S SANITARNO TOPLO VODO

12 % od celotne energije v gospodinjstvu se porabi za pripravo sanitarne tople vode, ki se lahko pripravlja v kotlih za centralno ogrevanje ali v električnih bojlerjih.

Poglejmo, kje lahko prihranimo:

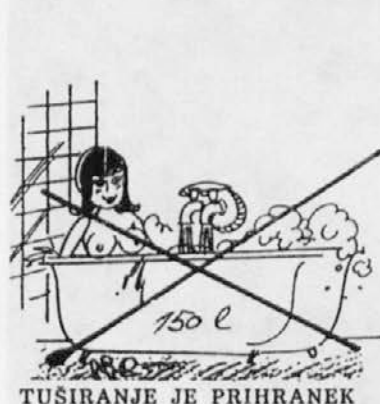
- zamenjati stare pipe s sodobnimi enoročnimi, kjer se nastavlja količina in temperatura istočasno, tudi s tesnjenjem ni problemov
- vodo segreti v nočnem času, ko je električni tok cenejši
- ne pomivati posode pod tekočo vodo, ampak v posodi
- tuširajmo se, saj porabimo pri tem le 50 l vode, pri kopanju v kadi pa 150 l
- pri umivanju rok ali britju voda neprekinjeno teče - uporabljamo raje lonček
- ne pustimo, da voda kaplja iz pip.

Perlator zmanjša porabo vode v enoti časa

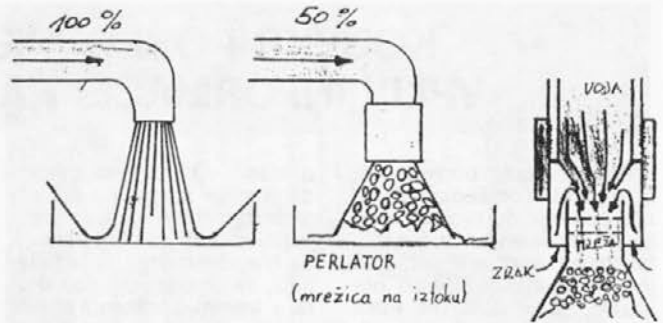
Prepustnost pipe - ventila je vaš strošek

Ne pomivajte pod tekočo vodo

Sodobne enoročne pipe vračajo denar

TUŠIRANJE JE PRIHRANEK

NASVETA

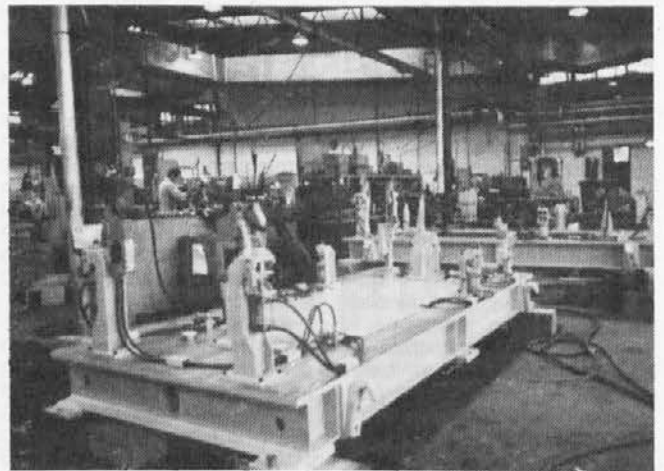
- Ker je voda trda, se v kotličkih ali posodah, kjer se kuha čaj, nabere kotlovec. Tega je treba odstraniti, ker se voda v takih kotličkih počasneje segreva in se porabi več energije.

Namesto kemičnega sredstva za odstranjevanje kotlovec lahko uporabljamo kis. Kis naj zavre, nato ga odstranimo in pustimo, da se ohladi. Po takem čiščenju v kotličku vsaj enkrat prevremo vodo in jo izlijemo, šele nato ga lahko znova uporabljamo.

- V bojlerjih za pripravo sanitarne tople vode ne segrevamo vode nad 60°C, saj se pri tej temperaturi intenzivno izloča kotlovec, ki se nabira okoli grelca in je s tem poraba energije večja.

Robert Jamšek

POBRATI DELO, KI LEŽI NA CESTI (DA NE BO TREBA NA CESTO LJUDEM)

Obdelava oz. podjetje STO prek luenne že nekaj časa uspešno sodeluje z 18-tisočlanskim avstrijskim holdingom Voest Alpine. Tokrat ima posel z dvema njegovima firmama: s procesno opremo in s Steinelom.

Za prvo podjetje obdelujejo okoli 60 pozicij za zvarjence za konti live, namenjene v Bolgarijo. Vrednost tega posla je okoli pet milijonov šilingov.

Drugo pa je sodelovanje s Steinelom, ki predstavlja za Obdelavo popolnoma novo področje. Gre za varilne priprave na računalniško upravljani liniji za izdelavo karoserij avtomobilov (vrednost linije je okoli 800 milijonov šilingov). Konkretno delajo za golf in jetto. Če bo naročnik zadovoljen s kvaliteto dela, pričakujejo dolgoročno sodelovanje, ne le za VW, temveč tudi za BMW in mercedes.

Trenutna vrednost tega posla je 6 milijonov šilingov, vanj pa so vključeni Monter, TSD, Pnevmatika, za montažo in izdelavo posameznih sklopov pa tudi SGV.

Kot je povedal direktor Obdelave Marjan Senica, dipl. inž., si želijo v letu 1991 vsaj za trikrat povečati obseg poslovanja z Voest Alpine. Dela je dosti, leži tako rekoč na cesti, le pobrati ga je treba in dobro opraviti; tako bo manj ljudem treba na cesto.

Direktor po tej poti tudi izreka pohvalo vsem, ki so sodelovali pri omenjenih poslih. Veseli ga, da so imeli delavci to delo radi in so ga kljub nekaterim težavam, kot je npr. težko doseganje nivoja točnosti na vrtačnih strojih, dobro opravili. Splačalo pa se je, saj je bila cena brez standardne opreme, ki jo je kupil naročnik, prek 10 dolarjev za kilogram.

H. Merkač

KULTURA

NOVE KNJIGE NA POLICAH KOROŠKE OSREDNJE KNJIŽNICE »DR. FRANC SUŠNIK« RAVNE NA KOROŠKEM

Casniki in časopisi so v knjižnici ena od pomembnih oblik informiranja. Pridobivamo jih z lastnim nakupom, obveznimi izvodi in darovi, kar pomeni, da lahko bralcem nudimo vso periodiko, ki je tiskana na področju Slovenije.

Glede na to, da danes informacije hitro zastarajo, določenih revij ne izposojamo na dom. S tem omogočimo dostopnost informacij večjemu številu bralcev. Na dom tudi ne izposojamo starejših letnikov, razen če imamo dva izvoda. Izjema so le tujejezične revije, ki so ne glede na leto izida splošno dostopne vsem članom knjižnice.

Za vse revije, ki jih shranimo v skladišča, izdelamo katalog. Ta bralcu pove, katere revije in za katera leta hranimo v naši knjižnici. Posebej urejena časopisna bralnica je dostopna vsem članom knjižnice in jim omogoča dnevno seznanjanje z novimi informacijami. Bralci imajo pri nas pester izbor periodičnega tiska, ki si ga lahko izposodi na dom, ga prebira v bralnici ali pa si določene članke iz njih preslika.

Tudi tokrat vam ponujamo izbor novih knjig:

Beseda, dejanje, svoboda. – Ljubljana, 1990. – (Filozofija skozi psihoanalizo) (Analecta)

Bratko, I. – B. Cestnik: Programski jezik Pascal z razširitvami turbo Pascala. – Ljubljana, 1990

Bianchi – Bandinelli, R.: Od helenizma do srednjega veka. – Ljubljana, 1990. – (Studia Humanitatis)

Brkan, B.: Enciklopedija špeceraja. – Zagreb, 1990

Brown, G.: Handbook of fine brandies. – London, 1990

Brodić, T.: Analogna integrirana elektronika. – 2. izd. – Sarajevo, 1989

Claxton, A.: Selbstgemachte Glückwunschkarten. – Hamburg, 1989

Dolenc, J. – F. Koblar: France Bevk. – V Ljubljani, 1990. – (Znameniti Slovenci)

Enciklopedija Jugoslavije. Knj. 6: Jap–Kat. – Zagreb, 1990

Filmska komedija. – Ljubljana, 1989. – (Imago, zbirka revije Ekran)

Forester, T.: Die High Tech Gesellschaft. – Stuttgart, 1990

Gilbert, R.: 200 sobnih rastlin. – Ljubljana, 1990

Hvala, F.: Življenje pod Bevkovo Kojco. – Koper, 1990

Idrijski rudnik skozi stoletja. – Idrija, 1990

Kolači in torte. – Ljubljana, 1990

Koshofer, G.–H. Wedewerd: ABC fotografije. – Ljubljana, 1990

Kološa, J.: Moja fotografija. – Murska Sobota, 1990

Korać, D.: Alergija u dece i odraslih. – Beograd, 1990. – (Medicina za svakog)

Lang, P.A.: Inteligenčni kvocient. – Ljubljana, 1990

Melavc, D.: Kako gospodariti. – Kranj, 1990

More, H.: Dressmaking techniques. – London, 1990. – (Kingfisher practical guides)

Maino, M.: Kitting techniques. – London, 1990. – (Kingfisher practical guides)

Marjanovič–Umek, L.: Mišljenje in govor predšolskega otroka. – Ljubljana, 1990

Mein Garten im ganzen Jahr. – Köln, 1990

Phillips, B.: 4000 nasvetov za dom in družino. – Ljubljana, 1990

Požar, P.: Hrvatske pravide. – Split, Zagreb, 1990

Preston–Mafham, K.: Grasshoppers and Mantids of the World. – Blandford, 1990

Predan, M.: Vse slovenske povelje vlade. – Maribor, 1990

Repertoar hrvatskih kazališta 1840–1980. – Zagreb, 1990. – (Biblioteka Posebna izdanja/Globus)

Rupel, D.: Slovenske slovesnosti in vsakdanjosti 1888–1988. – Maribor, 1990. – (Znamenja; 106)

Shala, B.: Kosovo, krv i suze. – Ljubljana, 1990

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. – Ljubljana, 1990

Statistični letopis Republike Slovenije 1990. – Ljubljana, 1990

Sulek, B.: Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja. – Zagreb, 1990. – (Biblioteka Rječnici)

Tomori, M.: Psihologija telesa. – Ljubljana, 1990

Vlasi, A.: Majstori mraka. – Zagreb, 1990. – (Biblioteka Globus)

Zupančič, B.M.: Pravo in prav. – V Ljubljani, 1990. – (Misel in čas)

Začimbe za pestrejši okus. – Ljubljana, 1990. – (Paša za oči in usta)

Zaral, R.: Moja prirodna medicina. – 6. izd. – Beograd, 1990. – (Biblioteka Zdravlje)

Živković, R.: Kava i zdravlje. – Beograd; Zagreb, 1990. – (Medicina za svakog)

Zajdela, I.: Kočevski Rog. – Maribor, 1990

Pa še nekaj novih knjig iz domoznanskega oddelka:

Bachmann, I.: Tri poti k jezeru. Lajež. – Celovec; Salzburg, 1990

Cibron, A.: Delovna kariera v organizaciji. – Prevalje, 1990. – Magistrsko delo

Malle, A.: Valentin Podgorc in koroški plebiscit. – Celovec; Dunaj, 1990

Pušnik, L.: Uporabnost trenirk. – Ljubljana, 1990. – Diplomsko naloga

Statistični pregled za občine Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. – Ravne na Koroškem, 1990

Alpinistična odprava Gangapurna 1989. – Ravne na Koroškem, b.l.

Darja Molnar

UVELJAVLJAJO AVTENTIČNE OBLIKE SAMOORGANIZIRANJA KULTURE

Na lanskem decembrskem zasedanju Skupščine občine Ravne na Koroškem je pri spremembah in dopolnitvah dolgoročnega razvojnega načrta občine Ravne (1986–2000) pri področju kultura spet prišlo do izraza vprašanje amaterska vs. profesionalna kultura v občini. Spodbudil ga je prvi zapisani stavek v gradivu: »Temeljna usmeritev na področju kulture je izenačevanje kulturnih dobrin in ustanov vsem prebivalcem ter ožbijanje množične ljubiteljske dejavnosti.«

Gledano lokalno je vprašanje vsekakor pereče in zato že mnogokdaj v mnogokdaj v domačih logih obravnavano (razmerje pa je še vedno, kakršno pač je), gledano širše, v slovenskem merilu, pa vprašanje izgubi na pomenu takoj, ko vemo, kaj je danes aktualno v slovenskem kulturnem prostoru; a ne le to, republiška kulturna politika tudi za naš konec nakazuje nekatere rešitve.

Pomagam si z intervjujem z Rudijem Šeligom, predsednikom pri skupščini Republike Slovenije ustanovljenega odbora za kulturo. Intervju je bil objavljen v Sobotni prilogi Dela 8. decembra 1990. Rudi Šeligo pravi, da v Sloveniji še nimamo globalne kulturne politike in nadalje: »Ne gre le za to, kako najti ustrezno mesto kulture v družbenem življenju, ampak za to, kako osmisliti celotno družbeno življenje«. Zdjaj seveda nočem reči, da lahko v občini Ravne držimo križem roke in čakamo, da bi prišel recept za kulturno življenje iz Ljubljane; ne, menim, da nam bolj papeški od papeža pri tem ni treba biti. Ni

namreč nepomembno, da po plebiscitu »potrebujemo kulturne modele, ki bodo osmislili tudi samostojnost Slovenije«, kot pravi Rudi Šeligo. To bo gotovo morala upoštevati tudi občinska kulturna politika.

In nadalje: ker je Rudi Šeligo prepričan, »da slovenska kultura brez neke avtonomije in samoorganiziranosti, ki ne bo oblika državne organiziranosti, preprosto ne more delovati«, imajo na republiški ravni poleg sekretariata za kulturo pri IS skupščine R Slovenije še pri skupščini sami odbor za kulturo, poleg tega pa tudi Slovenski kulturni zbor kot avtentično obliko samoorganiziranja slovenske kulture. Če nam torej na Ravnah ni všeč, kar je v dolgoročni kulturni program zapisal ravenski »vršni svet oz. posebna komisija za kulturo pri njem, hkrati pa nismo zadovoljni z delom Zveze kulturnih organizacij, ki velja zgolj za kulturni servis, ustanovimo tudi na Ravnah neko telo med kulturno oblastjo in ustvarjalcem oz. izvajalcem kulture. Res, v Sloveniji je zdaj čas, da se uveljavijo avtentične oblike samoorganiziranja kulture!

In ne nazadnje: v težkih gospodarskih razmerah bo tudi v Sloveniji za kulturo manj denarja. Rečeno pa je, da za vsako ceno policentrizma v geografskem pogledu ne bodo upoštevali: »Sem za pomenski in vsebino«, pravi Rudi Šeligo.

Če bo tako res, pa se zna tudi vaga amaterska; profesionalna kultura v občini Ravne sama od sebe postaviti v eno lego.

Helena Merkač

KULTURNA KRONIKA

12. decembra je na Ravnah izšla knjiga **Spomeniki in znamenja NOB v Mežiški dolini**. Urednik Janez Mrdavič, izdajatelj obč. odbor ZZB NOV Ravne.

13. decembra je bila v Titovem domu na Ravnah predstava Prešernovega gledališča iz Kranja. Zaigrali so delo Harolda Pinterja Hišnik.

16. decembra je bil v farni cerkvi na Prevaljah božični koncert. Pel je mešani pevski zbor Pro musica iz Maribora pod vodstvom Iva Urbančiča. Orgljal je Ivo Kopecky.

V okviru božičnega tedna na Prevaljah je bilo več kulturnih prireditev:

18. decembra lutkovna predstava O goski, ki se je učila peti, **20. decembra** božični koncert New Swing Qua-

rteta z Otom Pestnerjem, **22. decembra** popoldne s citraškimi ansambli Strune izpod Pece, **23. decembra** pa s Šentaneljskimi pavri.

V pričakovanju dedka Mrza sta otroke v koroški regiji razveseljevali lutkovni skupini DPD Svoboda Črna pod vodstvom Jožice Praprotnik in KUD Prežihov Voranc Ravne pod vodstvom Tatjane Šumnik. Nastopili sta več kot dvajsetkrat, Črnjani z igrico O goski, ki se je učila peti, Ravenčani pa s Čarovniškimi izkušnjami. Za dedka Mrza so nastopale tudi nekatere šolske gledališke skupine.

28. decembra so na srečanju z upokojenci – železarji v Titovem domu nastopili vresovci in harmonikarji.

H.M.

REKREACIJA IN ŠPORT

ODBOJKA

Odbojkarji Fužinarja so zagotovo presegli vsa naša pričakovanja, saj so se po prvem delu tekmovalstva v II. zvezni ligi uvrstili na odlično 3. mesto. Naslov jesenskega prvaka so si priigrali odbojkarji Tovila Olimpije iz Ljubljane, ki so v celem jesenskem delu prvenstva oddali en sam niz. Druga je bila ekipa Modriče Optime, prav ti dve prvouvrščeni ekipi pa sta edini premagali naše odbojkarje. V lanskem decembru so fantje trenerja Ježa v zadnjih treh kolih dosegli še dve zmagi in en poraz. Najprej so gladko zmagali v Stari Pazovi proti Jedinstvu s 3:0, nato doma izgubili proti Modriči Optimi z 1:3 in v zadnjem kolu 23. decembra zmagali še v Kamniku s 3:1. Torej, ravenski odbojkarji so ostali brez točk le v dveh tekmah doma, v svoji dvorani, v gosteh pa so vse tekme dobili.

Z uvrstitvijo odbojkaric Fužinarja po lanskem jesenskem delu prvenstva v enotni republiški ligi seveda ne moremo biti zadovoljni. Le tri tekme so naša dekleta dobila, v osmih srečanjih pa so točke pripadle nasprotnicam. V lanskem decembru so nas igralce Fužinarja najprej presenetile z zmago 3:2 v Topolšici, teden dni zatem pa so doma izgubile proti sebi enaki ali morda celo slabši ekipi – Partizanu Tabor II. z 1:3. Res, da so v tej tekmi nastopile brez poškodovane Petre Mačić, kar se je pri njihovi igri poznalo, toda podobnih presenečenj in slabih iger je bilo v prvenstvu preveč. V zadnji tekmi so bila dekleta poražena še v Rogozi gladko s 3:0, kar je na koncu prvega dela prvenstva pomenilo uvrstitev na 10. mesto s šestimi osvojenimi točkami. Naslov jesenskih prvakinj so osvojile odbojkarice Kopra Cimosca.

Nasploh so tokrat koroške ekipe v republiških ligah sila slabo uvrščene. Izjema so le odbojkarice Mežice, ki so po prvem delu prvenstva na 5. mestu. Mislinjčanke imajo enako kot igralkice Fužinarja le 6 točk, obe ekipi pa sta v položaju, ko jima grozi izpad iz lige. Še slabše se je v jesenskem delu prvenstva godilo odbojkarjem Mežice, ki so z eno samo zmago na zadnjem mestu na lestvici in bodo morali spomladi napeti vse sile, da se rešijo izpada. Mislinjski odbojkarji so sicer v zadnjih dveh tekmah nekoliko izboljšali svoj slab položaj, zbrali na koncu 8 točk, toda tudi njih čaka v nadaljevanju trdo delo. V II. republiški ligi za dekleta so brez poraza osvojile prvo mesto odbojkarice Partizana Prevalje, druge pa so presenetljivo igralkice Partizana iz Črne.

Lep uspeh so dosegli mladi odbojkarji Fužinarja (kadeti), ki jih trenira Marjan Steharnik, saj so se uvrstili v finale republiškega prvenstva med 4 najboljše ekipe. Fužinarjevi kadeti so na treh turnirjih v svoji predtekmovalni skupini premagali Topolšico, Granit iz Slov. Bistrice in Šempeter. Podoben uspeh so zabeležile kadetinje Partizana Prevalje. Varovanke trenerja Janeza Dokla so v svoji skupini osvojile 1. mesto pred Topolšico, Ljubnim in Braslovčami. V finalu, ki

bo 3. februarja, bosta poleg Prevaljčank nastopili še dve ekipi, zmagovalki svojih skupin.

Na finalnih turnirjih za medobčinsko prvenstvo v odbojki za pionirje in pionirke je bil vrstni red naslednji: Ravne – pionirji: 1. Fužinar, 2. Prevalje, 3. Radlje – pionirke: 1. Partizan Prevalje, 2. Dravograd, 3. Mežica.

KOŠARKA

V območni slovenski ligi, kjer nastopajo košarkarji Koroške, so tri kola drugega dela prvenstva odigrali že decembra lani. Naši fantje so bili uspešni, saj so v dveh tekmah uspeli zmagati in tako zadržali 3. mesto na lestvici. Najprej so doma izgubili proti košarkarjem Lovrenca, ki v ligi tudi vodijo, s 73:62, nato pa v Mariboru premagali Bistvo Petelin s 96:58 in na Ravnah Slivnici s 101:91. Vrstni red se tako tudi po 10. kolih ni menjal, v vodstvu so še nadalje košarkarji Lovrenca pred Slivnico in Koroško, sledijo pa Bistvo Petelin, Starše in Kungota. Trenutna uvrstitev naših košarkarjev je dobra, čeprav ekipa ni brez problemov, zlasti pa jo pestijo poškodbe igralcev. Celotna igra leži na plečih peščice igralcev, pohvalo za dobre nastope pa si zlasti zaslužijo: Lužnik (tudi trener), Pudgar, Komprej, Gumpot, Rihtar, Pranjic, Savič, Todorovič in Enci. V svojo

sredino bi si želeli pridobiti še več mladih visokih fantov, ki jih veseli košarka. V prihodnjih dveh kolih je ekipa Koroške odigrala srečanja proti Radgoni v gosteh in proti Ljutomeru doma.

SMUČARSKI SKOKI

V Planici je bilo na 90-metrski skakalnici 9. decembra lani tekmovalje starejših mladincev za pokal cockta. Med 33 smučarji skakalci je zmagal Ljubljčan Damjan Fras, na odlično 2. mesto pa se je uvrstil Ravenčan Erih Pečnik. Solidno sta skakala tudi njegova klubska tovariša, saj je bil Jože Zagerinik 13. in Kristi Svab 18. Na isti skakalnici je bilo drugi dan državno prvenstvo mladincev, ki je šlo za klasično kombinacijo (skoki in teki). Pečnik je osvojil skupno 3. mesto, potem ko je tekkel na 10 km malce slabše, zato pa bil v skokih ponovno odlični 2., s skokom 82 in 80,5 m.

Mladi Fužinarjev smučar Erih Pečnik se je v lanskem letu prvič uveljavil kot tekmovalac v klasični kombinaciji, kjer je nastopil tudi kot reprezentant naše države. Sicer sta na dveh tekmah alpskega pokala za starejše mladince v decembru lani nastopila dva Fužinarjeva reprezentanta – Pečnik in J. Zagerinik, ki je tek-

moval le v solo skokih. Na prvi tekmi alpskega pokala v avstrijskem Andelsbuchu se je Pečnik uvrstil v kombinaciji na solidno 21. mesto med 47 tekmovalci. Znova se je izkazal v skokih, kjer je bil tretji za skakalcem iz Nemčije Weissom in Wallnerjem. V solo skokih na 90-metrski skakalnici je bil Jože Zagerinik 18. med 57 tekmovalci.

Druga tekma kombinatorcev za alpski pokal v Planici je prinesla velik mednarodni uspeh tudi našemu smučarju Erihu Pečniku. Osvojil je prve točke za našo reprezentanco, potem ko se je uvrstil na 11. mesto med mladinci. Znova mu je visoko uvrstitev prineslo njegovo odlično skakanje, saj je na 90-metrski skakalnici dosegel daljavi 86 in 88 m in bil drugi za Klausom Schallertom iz Avstrije. Na drugi tekmi za alpski pokal v smučarskih skokih v Planici je zmagal Ljubljčan Fras, od tekmovalcev Fužinarja pa so se uvrstili: 10. Pečnik, 18. Zagerinik in 37. Svab. Uvrščeni so bili 64 skakalcev iz 5 držav.

PLAVANJE

V Trbovljah je bil konec lanskega leta tradicionalni miting, kjer so se zbrali domala vsi najboljše plavalci iz Slovenije, med njimi peščica tekmovalcev Fužinarja. Najboljše uvrstitve sta dosegla Eva Breznikar, ki je bila prva na 200 m delfin in 200 m prsno ter Matija Medvešek, ki je zmagal na 200 m prsno. Dobro je v Trbovljah plaval tudi Ravenčan Kreso Božikov, ki nastopa za Kranjski Triglav, saj je osvojil 1. mesto na 200 m mešano in 200 m hrbtno, na 400 m kralj pa je bil 2.

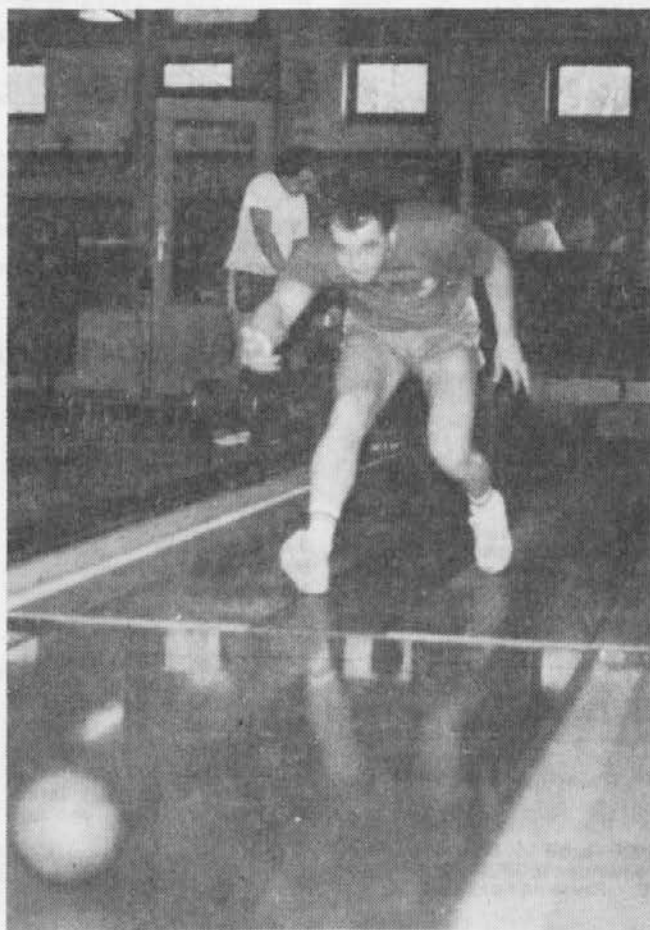
KEGLJANJE

Čeprav je bila polovica tekmovalstva v republiških ligah zaključena že pred mesecem dni, vam moramo posredovati še rezultate zadnjega kola in uvrstitve naših kegljaških ekip. V okviru I. rep. lige so na Prevaljah kegljavke Fužinarja premagale Korotan z 2392:2339 keglji. Z dvema novima točkama so Ravenčanke prehitile »sosedo« in na koncu jesenskega dela osvojile 4. mesto, Prevaljčanke pa so 8. Jesenske prvakinja so postale kegljavke Tekstine iz Ajdovščine.

Kegljači Fužinarja so prvenstvo v II. rep. ligi zaključili s prepričljivo zmago nad vedno neugodnimi nasprotniki, ekipo Radenske s 5205:5130 keglji. Pri Fužinarju sta za zmago najbolj zaslužna Ferdo Paradiž, ki je podrl 921, in Rajko Podostersšek 892 kegljev. Po prvem delu tekmovalstva so v tej ligi v vodstvu kegljači Rudarja iz Trbovelj, ki imajo 12 točk, pred Fužinarjem in Radensko, ki sta osvojila po 10 točk.

V drugi rep. ligi – vzhod so premočno osvojile naslov jesenskih prvakinj kegljavke Sloven Gradca z 10 točkami. Prvenstvo se bo v vseh slovenskih ligah nadaljevalo 2. februarja.

Ivo Mlakar

KADROVSKA GIBANJA

BILANCA KADROVSKIH GIBANJ V LETU 1990

S planom določeno zmanjšanje števila delavcev v letu 1990 je doseženo oziroma preseženo. Tako kadrovska bilanca so omogočile tudi splošne razmere. Vsekakor pa je s tem izpolnjena ena od redkih planskih obveznosti. Tako se je število delavcev od januarja zmanjšalo s 5.768 na 5.496 ali za 272 delavcev.

Delovno razmerje je prekinilo 544 delavcev, od teh 361 zaradi upokojitve (s 148 primeri prevladuje predčasna upokojitve).

V istem obdobju je delovno razmerje sklenilo ali prišlo s služenja vojaškega roka 225 delavcev (s 114 primeri prevladuje JA).

Milan Zafošnik

inv. upok.; STOJANOVIČ Milorad, ročni brusilec – izključen; AMERŠEK Iztok, izpraznjevalec – sporazumno.

PE STROJI – BELIČ Ivan, voznik viličarja – samovoljno; BUHVALD Peter, monter – predčasna upok.; ODER Ludvik, tehnolog; KOTNIK Zdravko, kontrolor – oba dos. pok. doba; JAMNIK Barbara, delavec priprave mat. – starostna upok.; FRAND Jožef, kontrolor – inv. upok.

TEHNIČNI SEKTOR
ENERGIJA – ŠAFARIČ Stanislav, delovodja – predčasna upok.

SGV – CEHNER Franc, delovodja – predčasna upok.; BREZNIK Ivan, tehnolog – inv. upok.

TRANSPORT – SVETINA Egidij, strojevodja – inv. upokojen; VOGEL Peter inž.; obratovodja – predčasna upok.

RAZVOJNI SEKTOR – POGOREVC Edvard inž., vodja službe za standardizacijo; STRMČNIK Slavko, planer; ŠIPEK Anton inž., inženir za razv. projekte – vsi predčasna upok.

ORG. KADR. SEKTOR – GROGL Peter inž., vodja organizacije – predčasna upokojitve; BUKOVEC Jože, analitik; LESKOŠEK Franc, strokovni delavec; JEZERNIK Martin, vratar; POLAJNER Erna, arhivar manipulant – vsi inv. upok.

EKONOMSKO FINANČNI SEKTOR – ARCET Marija, obračunar; GORENŠEK Emilija, knjigovodja – obe predčasna upok.

SEKTOR ZAG. KAKOVOSTI – ZDOVC Anton, ultrazvočni kontrolor – predčasna upok.

OE ZAPOSLOVANJE

Delovno razmerje so sklenili

PE METALURGIJA
JEKLARNA – POŽARNIK Izotok, talilec – iz JLA.
VALJARNA – JAKOPIN Robert, ključavničar – iz JLA.

PE JEKLOLIVARNA – PETRIČ Simona, meh. obd. strojev; LAUK Vladimir, ključavničar – oba iz poklicne rehabilitacije.

PE STROJI – PISAR Kristina, rezkalec – iz šole.

PE OBDELAVA
NAMENSKA PROIZVODNJA – ZORČIČ Janko, strugar; FLIS Iztok, rezkalec – oba iz šole.

ORODJARNA – KOSABER Matjaž, orodjar; KRENKER Damjan, str. mehanik – oba iz šole.

PE ARMATURE – ČAVNIK Marjana, strojni tehnik – iz šole.

Delovno razmerje je prenehalo

PE METALURGIJA
SK. SLUŽBE – KOKAL Ivan, obračunar – inv. upokojitve; ZLOF Frančiška Iur., vodja mat. dispozicija; REK Marija, spektroskopik; GOSTENČNIK Karel, kontrolor – vsi predčasna upok.

JEKLARNA – FERK Ivan, delovodja – predčasna upok.; ČAS Boštjan, pripravljalec za litje – v JLA.

VALJARNA – ŽERDONER Franc, delovodja; SLEMENJAK Franc, nastavljalet ravnalnih strojev; BLAŽIČ Marjan

inž., vodja za pospeševanje proizvodnje – vsi predčasna upok.; KAC Pavel, žerjavovodja; GOSTENČNIK Anton, brusilec – oba dos. pok. doba; HADŽIČ Meho, čistilec obrata – izključen.

KOVAČNICA – VOŠNER Franc, delovodja – predčasna upok.; ASANI DEVAT, brusilec na rafami – samovoljno; PROPRAT Srečko, pom. žarilca – v JLA.

KOMERCIALNI SEKTOR – MATITZ Jože dipl. org. dela, strokovni svetovalec; STRMČNIK Marija, sam. referent za litino; POTOČNIK Adalbert inž., prodajni inženir; MORI Leopold, prodajni inženir; MARIN Rudolf, kontrolor; PRATNEKAR Marija, evidentičar odpreme – vsi predčasna upok.; SPES Jože, pomožni delavec – inv. upok.; ŠPEGU Ignac, mizar embalaže; CESNIK Pavla, skladiščnik ferolegur; ŠETINA Peter, sam. referent prodaje – vsi dos. pok. doba; BOŠTJAN Franc, strokovni delavec – starostna upokojitve.

PE OBDELAVA
SK. SLUŽBE – REZAR Ivan, vodja skupine za usmerjanje; KAC Stanko, delovodja; POTOČNIK-LEBAR Marija, centralni razdeljevalec; GRILC Ivan, kontrolor; SLATINEK Miroslov, lanser; PEČNIK Alojz, tehnolog – vsi predčasna upokojitve.

NAM. PROIZV. – KOMERIČKI Ivan, vodja meh. obd.; TRBIŽAN Jože, vodja proizvodnje – oba predčasna upok.

PE JEKLOLIV. – ŠISERNIK Franc, koordinator proizv. – dos. pok. doba; PUŠNIK Ernest, delovodja – predčasna upok.; MEŽNARC Julijana, brusilec SBS; KREUH Karel, avtogeni rezalec – oba

ZAHVALE

Ob smrti naše drage mame

MARIJE PANDEL

se iskreno zahvaljujemo gospodu Poriju za poslovilne besede, Poru za igranje na trobento, župniku za opravljeni obred, Vresu za žalostinke, pogrebem in vsem, ki so darovali cvetje, izrekli sožalje in jo spremili na njeni zadnji poti.

S hvaležnim srcem otroci z družinami ter ostalo sorodstvo

Ob boleči izgubi naše drage mame, babice in prababice

AMALIJE RAZDEVŠEK, p.d. REBERNIKOVE MALKE,

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste jo v tako lepem številu spremljali na njeni zadnji poti, darovali cvetje ali za maše in izrekli sožalje. Zahvaljujemo se gospodu župniku za opravljeni obred in besede slovesa, gospodu kaplanu pa za duhovno tolažbo na domu. Prav tako se zahvaljujemo govorniku Francu Poriju in pevcem DU Prevalje.

Posebno zahvalo smo dolžni patronažni sestri Darinki Jezeršek za pomoč med njeno boleznijo. Hvala tudi gospe Račnik in Kuhelnikovim za vso pomoč. Hvala vsem, ki ste našo mamo obiskovali ali nam kakorkoli pomagali.

Hčerka Rezka in sin Ivan z družinama

Ob boleči izgubi matere se zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom in znancem za darovano cvetje in izraze sožalja.

Hvala tudi gospodu župniku za opravljeni obred ter pevkam iz Dravograda.

Titos Škratek

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem I. nadstropja poslovne zgradbe PE Stroj za pozornost in darila, ki mi bodo drag spomin na vas in na moje življenje z vami.

Marija Ravnjak

Ob odhodu v pokoj se najlepše zahvaljujem sodelavcem OE SGV vzdrževanje OE Kovačnica in kovačem avtom. kovačnice za lepa darila, g. Pungartniku za poslovilne besede, g. Čebularju pa za pohvalne besede. Vsem sodelavcem želim veliko zdravja in osebnih sreč, pri delu pa veliko uspehov.

Kristijan Knez

Ob odhodu v pokoj se najlepše zahvaljujem vsem sodelavcem ETS za lepa darila in poslovilne besede.

Vsem sodelavcem želim veliko zdravja, pri njihovem delu pa veliko uspehov.

Erik Ginter

VARSTVO PRAVIC

S SISTEMOM NI NIČ
ZABETONIRANO

Sistem plač, ki ga je delavski svet Železarn Ravne sprejel konec avgusta 1990, je nastal dve leti, zato so mnogi pričakovali, da ob njegovem uveljavljanju ne bo hude krvi, realisti pa so vedeli, da vsi ne bodo zadovoljni, že zaradi združevanja prejšnjih grup v manjše število razredov ne.

V določenem roku je prišlo na odbor za varstvo pravic okoli 750 pritožb, v naslednjih dneh jih je 150 delavcev umaknilo, bodisi da so v poslovnih enotah nesporazume razčistili, bodisi iz drugih vzrokov, nekateri so se menda zbal, da bodo pritožbe upoštevane kot kriterij za ugotavljanje viškov.

»Ta bojazen je popolnoma neutemeljena«, je zagotovil predsednik odbora za varstvo pravic Milan Škafar. »Nasprotno, vsak, kdor se je čutil oškodovanega, se je imel pravico pritožiti. Na nas, članih odbora, pa je, da skupno s strokovno službo in tistimi, ki so delavce razporejali v razrede, doženemo, ali je pritožba upravičena ali ne. Odbor bo vsako pritožbo obravnaval tako, kakor je treba, po vseh pravilih. Če se je komu zgodila

dejanska krivica, jo bomo popravili; če se kdo čuti prizadetega, ker je bil ocenjen slabše, kot je pričakoval, pa mu bo tisti, ki ga je tako razporedil, dokazal, da je bila razporeditev v skladu z njegovimi sposobnostmi in delom, bo moral to pač sprejeti; če je

kdo pridobil manj kot sodelavec, ker je v novem sistemu manjše število razredov, bo moral to dejstvo prav tako sprejeti.

Menim, da noben sistem, če je še tako dober, ne more zadovoljiti vseh. Kljub velikemu

število pritožb sem prepričan, da je novi sistem boljši od starega, saj nikomur ne zapira vrat. Dejanska pomanjkljivost je mogoče ta, da za napredovanje predpisuje predolgo delovno dobo in premalo upošteva delovno uspešnost.

Ob uveljavitvi novega pravilnika o plačah bi bilo veliko manj pritožb, ko ne bi bilo vse v zvezi z razporeditvami do zadnjega tako tajno. Ko bi bili vodstveni ljudje v obratih ljudem prvi čas povedali, zakaj je nekdo razporejen toliko višje ali nižje od sodelavca, in bi bile utemeljive tehte, bi delavci to razumeli, čeprav vem, da ni lahko sprejeti, da imaš nižjo plačo kot sodelavec, življenjske stroške pa enake ali večje od njega. Toda novi sistem plač smo v železarni sprejeli tudi zato, da bi začeli boljše delo bolje nagraditi od slabšega in da bi prekinili s politiko enakih železnic.

Ob izidu Fužinarja bo morda odbor za varstvo pravic že razdelil pravico med vseh 600 pritožiteljev. Če jo bo (je) delil tako, kot je zagotovil predsednik Škafar, ne bo nikomur vzel volje in upanja. Z dobrim delom bo imel vsak možnost napredovati – če ne danes, pa jutri. Sicer pa, tudi sistem je živ. Že jutri se lahko spremeni.

Mojca Potočnik

ljali, pač pa so se izrekli o tem, kako naj se preoblikovanje izvede: z referendumom ali s spremembo statuta občine (za slednji predlog so le Čečovčani, drugi menijo, da se morajo KS združiti, kot so se združile – z referendumom).

ENA PROTI

Izjema med kandidati za združitev KS mesta Ravne je le KS Trg–Ravne, ki združitev ne podpira. Meni, da »so se v sedanji obliki KS interesi krajanov reševali hitreje in neposredno, kar je bil osnovni cilj. Samo sodelovanje, informiranje, organiziranje in izvajanje je bilo boljše kot prej, ko je bila KS centralizirana. KS se je v času svojega obstoja ukvarjala z različnimi interesi, potrebami svojih krajanov in vaščanov«. Dodali so še: »Predlagamo, da KS Trg–Ravne ostane, ker je v specifičnem položaju glede na druge KS, saj združuje tudi vaško skupnost Dobrije in ni spalno naselje, kot so druge KS«.

Pri preoblikovanju krajevnih skupnosti mesta Ravne skupni jezik torej še ni najden in vprašanje je, kdaj bo; mogoče šele, ko bo sprejeta ustava. Do takrat pa morajo krajevne skupnosti vseeno živeti, saj je kar naprej treba izvesti kakšno nalogo. Problem je v tem, da so z oblikovanjem večstrankarskega sistema organi KS samodejno prenehali z delom, in v KS se je pojavilo »brezvladje«, čeprav je bilo rečeno, da se mandati podaljšajo. Zato je v decembru Sekretariat za družbene dejavnosti in občno upravo pri SO Ravne na Koroškem izdal predlog, po katerem naj »v izogib sporom, ki lahko nastanejo v zvezi z zakonitim sklepanjem v KS, vodstva v KS v najkrajšem možnem času zagotovijo imenovanje vseh tistih organov KS, ki so predvideni po sedanji zakonodaji in statutu KS«.

O preoblikovanju KS bomo še pisali, ko bo sprejeta končna odločitev.

Helena Merkač

IZ NAŠIH KRAJEV

Ravne spet ena KS?

ŠTIRI ZA

Če bo združena krajevna skupnost Ravne zaživela že letos, torej v letu 1991, bo od uvedbe stare organiziranosti, ko je bilo v okviru mesta Ravne pet samostojnih krajevnih skupnosti (Čečovje, Javornik–Šance, Trg–Ravne z Dobrijami, Dobja vas in Strojnska Reka), natančno 10 let. Takšno obdobje je seveda dovolj, da se v njem spoznajo vse pozitivne in negativne plati neke organiziranosti, predvsem pa dovolj, da se ljudje na neko obliko dela v svoji krajevni skupnosti navadijo.

Zato se niti ne gre pretirano čuditi, da so se na sejah organov posameznih krajevnih skupnosti, ko so se odločali o združitvi oz. proti njej, kljub spremembam naklonjenim časom, krajanje le težka navdušili nad novostjo. To dokazujejo zapisniki s sej, ki so bile v ravenskih krajevnih skupnostih novembra in decembra lani, v katerih je najti kar precej pomislekov in opozarjanj na tehten premislek pred uvedbo novosti. Tako so funkcionarji KS Javornik–Šance priporočili, da je treba najprej narediti analizo rezultatov de-

lovanja obstoječih KS z vidika uspehov in neuspehov, šele nato uvajati spremembe. Poudarili so tudi, da je iz smernic IS SO Ravne razvidno, da gre za to, da bi bile bodoče KS le podaljšana roka upravnih organov, da je težko ugotoviti, kakšnemu namenu bo služila nova KS in da je razprava o preoblikovanju KS preuranjena, ker še ni bila sprejeta nova ustava. Na skupni seji sveta in skupščine KS Čečovje so delegati izrazili bojazen, da bo ta reorganizacija le prehodnega značaja, saj se po osnutku ustave predvidevajo manjše občine, le-te pa znajo biti še dražje. V KS Dobja vas so delegati menili, da »bi bili le kot privesek oziroma bi imeli bolj malo vpliva na odločanje, če bi se organizirali kot vaška skupnost« v KS Ravne. Tudi v KS Strojnska Reka ni šlo brez pomislekov, saj so delegati te krajevne skupnosti prepričani, »da smo krajanje s formiranjem lastnih organov v KS mnogo bolj učinkovito reševali krajevno problematiko«.

Kljub vsem tem razlogom proti reorganizaciji krajevnih skupnosti pa so se vse naš-

tete KS po daljši razpravi na omenjenih sestankih odločile, da pristanejo na združitev. S tem so dokazale, da so dojele bistvena razloga za združitev: spremembe v političnem sistemu in izredno slabo gospodarsko stanje, ki sili v racionalizacije na vseh področjih, tudi pri krajevnih skupnostih; V KS Strojnska Reka so še dodali, da »bi bilo vztrajanje pri sedanji organiziranosti nesmiselno zaradi novega koncepta pravic in dolžnosti sedanjih KS«, v KS Čečovje pa, da bo v novi organiziranosti zelo pomembno, kakšne oblike uredničenja interesov krajanov bomo našli in da bo neka oblika krajevne samouprave morala še naprej obstajati.

Kolikor se do zdaj ve, naj bi bile v prihodnje naslednje organizacijske oblike v KS: zbor krajanov (sklicevali bi ga po potrebi in v posameznih krajevnih predelih), svet KS mesta Ravne (verjetno 15-članski; v njem naj bi bili po trije člani iz sedanjih KS) ter odbor vaških skupnosti oz. odbor posameznega naselja mesta.

O teh oblikah na sestankih še niso podrobneje razprav-

Izdaja Delavski svet Železarn Ravne kot mesečnik v nakladi 6800 izvodov. Ureja uredniški odbor: Andreja Čibron, Marjan Gerdej, Marjan Kolar, dr. Tone Pratkanec, Sonja Smolar, Maks Večko, Mirko Vošner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarka Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel. 21-131, urednik int. 6753, novinarki 6304.

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), prosto plačila prometnega davka.